

**T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**CİNSEL İSTİSMAR MAĞDURU ÇOCUKLARDA DUYGU
DÜZENLEME BECERİLERİ İLE OLAYIN ETKİ DÜZEYİ
ARASINDAKİ İLİŞKİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Zerrin IŞIK**

**Psikoloji Ana Bilim Dalı
Psikoloji Programı**

Mart, 2024

**T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**CİNSEL İSTİSMAR MAĞDURU ÇOCUKLARDA DUYGU
DÜZENLEME BECERİLERİ İLE OLAYIN ETKİ DÜZEYİ
ARASINDAKİ İLİŞKİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Zerrin IŞIK
(Y2112.270024)**

**Psikoloji Ana Bilim Dalı
Psikoloji Programı**

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Beyza Naz DENİZ

Mart, 2024

ONAY FORMU

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Cinsel İstismar Mağduru Çocuklarda Duygu Düzenleme Becerileri İle Olayın Etki Düzeyi Arasındaki İlişki” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin KAYNAKÇA’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (26/03/2024)

Zerrin IŞIK

ÖNSÖZ

Tez çalışma sürecimin en başından bari desteğini esirgemeyen, sorularıma cevap bulan, değerli bilgileri ile yolumu aydınlatan, bana büyük bir motivasyon kaynağı olan ve hem kişiliğiyle hem de akademik yönüyle her zaman örnek aldığım değerli hocam ve danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Beyza Naz DENİZ'e en içten duygularıyla teşekkür ediyorum.

Araştırmamı yapmama olanak sağlayan Marmara Üniversitesi Pendik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Adli Tıp Anabilim Dalı başkanı ve Çocuk İzlem Merkezi yöneticisi Prof. Dr. Mehmet Akif İNANICI hocama kıymetli yönlendirmeleri ve desteği için saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Tezimin verilerini oluşturduğum esnada ve devamında her türlü paylaşım, kolaylık ve destek sağlayan Marmara Üniversitesi Pendik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Adli Tıp Anabilim Dalı ve Çocuk İzlem Merkezinde çalışan asistan Dr. Safa Serhat TEPE'ye, adli görüşmeci Hakan SUBAŞI, Mehmet Said Nur BAKIŞ, Kübra Gonca ÇAKIR, Burçak İKİZ ve Zuhall KOPARAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Üniversite hayatım boyunca kendisinden ilham aldığım, tez çalışmamın her aşamasında bana destek olan, fikirleri ve değerli yönlendirmeleri ile yoluma ışık tutan, bu zorlu süreçte desteğini her zaman hissettiğim kıymetli hocam Prof. Dr. Halis DOKGÖZ'e saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak en büyük teşekkürüm anneme; bu süreçte desteğini ve güvenini hep hissettiğim, attığım her adımda yanımda olan, varlığından büyük güç aldığım, en yakın arkadaşım, sırdaşım, dostum olan canım anneme sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Mart, 2024

Zerrin IŞIK

CİNSEL İSTİSMAR MAĞDURU ÇOCUKLARDA DUYGU DÜZENLEME BECERİLERİ İLE OLAYIN ETKİ DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

ÖZET

Bu çalışma, çocukluk çağı travmaları arasında sıklıkla karşılaşılan çocuk cinsel istismarı ve cinsel istismarın çocuk üzerindeki etkisi düzeyinin, duygu düzenleme becerisi ile olan ilişkisini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın yöntemi için ilişkisel tarama modeli seçilmiştir. Çalışmanın örneklemini, İstanbul'da seçilen bir ilçedeki Çocuk İzlem Merkezi'ne savcılık tarafından sevk edilen 12-18 yaş arası çocuklar oluşturmaktadır. Katılımcılara Sosyo-demografik Bilgi Formu, Ergenler İçin Duygu Düzenleme Ölçeği ve Revize Edilmiş Çocuk Olayın Etkisi Ölçeği uygulanmıştır. Çalışmada elde edilen verilerin analizi, SPSS yazılımı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda elde edilen bulgular incelendiğinde, ergenler için duygu düzenleme ölçeği alt boyutu olan içsel işlevsel olmayan ve dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme kaynaklarının kullanımı, olayın etkisi düzeyini ve alt boyutlarının düzeyini arttırmaktadır. İçsel işlevsel olan ve dışsal işlevsel olan duygu düzenleme kullanımının ise olayın etkisi düzeyinin ve alt boyutlarının düzeyini azaltmaktadır. Sonuç olarak, travma niteliğinde olan cinsel istismarın bireydeki etkisinin şiddeti, duygu düzenleme becerisine ve başvurduğu kaynaklara göre değişmektedir.

Anahtar Kelimeler: Duygu Düzenleme, Cinsel İstismar, Olayın Etki Düzeyi.

THE RELATIONSHIP BETWEEN EMOTION REGULATION SKILLS AND THE IMPACT LEVEL OF THE EVENT IN CHILDREN VICTIMS OF SEXUAL ABUSE

ABSTRACT

This study was conducted to examine the relationship between the level of child sexual abuse, which is frequently encountered among childhood traumas, and the impact of sexual abuse on children, and emotion regulation skills. Relational survey model was selected for the method of the study. The sample of the study consisted of children between the ages of 12-18 who were referred to the Child Monitoring Center in a selected district in Istanbul by the prosecutor's office. Socio-demographic Information Form, Emotion Regulation Scale for Adolescents and Revised Child Event Impact Scale were applied to the participants. The data obtained in the study were analyzed with SPSS software. When the findings obtained as a result of the study are examined, the use of internal dysfunctional and external dysfunctional emotion regulation resources, which are sub-dimensions of the emotion regulation scale for adolescents, increases the level of the impact of the event and its sub-dimensions. The use of intrinsically functional and extrinsically functional emotion regulation decreases the level of the impact of the event and its sub-dimensions. As a result, the severity of the impact of traumatizing sexual abuse on the individual varies according to the emotion regulation skills and the resources used.

Keywords: Emotion Regulation, Sexual Abuse, Impact Level of the Incident.

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ	iii
ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	x
I. GİRİŞ.....	1
A. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	2
B. Araştırmanın Hipotezleri	3
C. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
II. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	5
A. Duygu	5
B. Duygu Düzenleme	5
C. Travma	8
D. Travma Sonrası Stres Bozukluğu	9
E. Cinsel İstismar	12
F. Cinsel İstismarın Çocuğa Etkileri	14
III. YÖNTEM.....	16
A. Araştırmanın Modeli	16
B. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	16
C. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Envanterleri.....	16
1. Sosyo-Demografik Bilgi ve Veri Formu	16
2. Ergenler için Duygu Düzenleme Ölçeği (EİDDÖ).....	17
3. Revize Edilmiş Çocuk Olayın Etkisi Ölçeği (CRIES).....	18
D. Veri Analizi	18
IV. BULGULAR.....	20
A. Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular	22

B. Regresyon Analizine İlişkin Bulgular.....	23
V. TARTIŞMA	25
VI. SONUÇ VE ÖNERİLER	33
VII. KAYNAKLAR	36
EKLER.....	46
ÖZGEÇMİŞ.....	54

KISALTMALAR LİSTESİ

CRİES	: Revize Edilmiş Çocuk Olayın Etkisi Ölçeği
ÇİM	: Çocuk İzlem Merkezi
EİDDÖ	: Ergenler İçin Duygu Düzenleme Ölçeği
TSSB	: Travma Sonrası Stres Bozukluğu

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1. Ergenler İçin Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği, Çocuk Olayın Etkisi Ölçeğinin Basıklık ve Çarpıklık Katsayılarının ve Cronbach Alpha Değerlerinin İncelenmesi	19
Çizelge 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri	20
Çizelge 3. Ergenler İçin Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği, Çocuk Olayın Etkisi Ölçeğinin Tanımlayıcı Değerleri.....	21
Çizelge 4. Ergenler İçin Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği ile Çocuk Olayın Etkisi Ölçeği Arasındaki İlişki	22
Çizelge 5. Duygu Düzenleme Becerilerinin Olayın Etkisi Düzeyini Yordamasına İlişkin Bulgular.....	23

I. GİRİŞ

İnsanlar yaşamı boyunca bir ya da birden fazla kez beklenmeyen ve kişinin sınırlarını zorlayabilecek birçok olaya maruz kalabilmektedir. Yaşamdaki bu zorlayıcı olaylar şiddetli bir eylem, kaza, yaralanma, doğal afet, taciz, tecavüz ve cinsel istismar gibi bireyin benliğine yönelik gerçekleşebilmektedir. Ve bireyler bu travmalara karşı değişik şekillerde tepkiler vermektedirler. Travma, bireyi bedensel ve ruhsal anlamda sarsan, günlük akış içinde hiç beklenmedik bir anda, insanın sınırlarını zorlayan ya da aşan, kişiye acı veren, inciten bir durum olarak tanımlanabilir (Özen, 2019).

Ciddi ve uzamış travmalar genellikle yaşamın erken dönemlerinde ortaya çıkmakta, kişinin sosyal ilişkilerinde bozulmalara ve duygu düzenleme konusunda sürekli bir başarısızlığa sebep olmaktadır (Çelik vd., 2018). Erken dönemde yaşanan çeşitli olumsuz yaşantılar, yetişkinlikte farklı ruhsal bozuklukların ortaya çıkmasına katkıda bulunur (Gökler, 2002). Travma sadece erişkin bireyler için kullanılan bir terim ya da tanım değildir. Yetişkinliğe yolculukları sırasında çocuklarda bir ya da birden fazla kez zorlayıcı olaylara maruz kalabilmektedir. Bu zorlayıcı ve yıkıcı travma yaşantılarından akla ilk gelen çocuğa yönelik cinsel istismardır. Tüm toplumların temel taşı olan, 18 yaşını doldurmamış her birey çocuktur. Çocukluk çağı travmalarına bakıldığında sıklıkla karşımıza çıkan olaylardan biri çocuk cinsel istismarıdır. Çocuğa yönelik cinsel istismar, Dünyada yaşanan bir halk sağlığı sorunu olarak kabul edilmektedir. Çocuk cinsel istismarı, henüz cinsel gelişim sürecini tamamlamamış bir çocuğun ya da ergenin, yetişkin bir birey tarafından cinsel arzularını karşılamak için çocuğa karşı güç kullanarak, tehdit ya da kandırma yoluyla bu eylemi gerçekleştirmesi olarak tanımlanmaktadır (Alpaslan, 2014).

Çocuklar yaşadığı cinsel istismar sonrası yaşamın süregelen seyri içerisinde birçok ruhsal bozukluk geliştirebilmektedir. Yapılan uzunlamasına ve geriye dönük çalışmalara bakıldığında çocuk cinsel istismarının hemen sonrasında gelişen travma sonrası stres bozukluğu ve buna bağlı gelişen kaygı belirtileri olmakta ve daha uzun sürede depresyon görülebilmektedir (Gökçe-İmren vd., 2013). Çocuğa yönelik cinsel istismarın olumsuz bir diğer etkisi ise çocukta duygu düzenleme gücüğü üzerine

olabilmektedir (Dereboy vd., 2018). Duygu düzenleme, yaşanan ve hissedilen duygunun tanımlanabilmesi, duygunun nasıl ifade edileceği, hangi duyguların hangi şekilde yaşandığı ve ne zaman ifade edileceğinin bilincinde olması ve yaşanan duygunun doğru bir biçimde kullanarak tepki verilmesi olarak tanımlanmaktadır (Kısmetoğlu, 2019). Duyguları düzenlemede güçlük; duyguları anlayamama ve anlamlandıramama, duygular ile ilgili farkındalığın olmaması, olumsuz duygular yaşanırken dürtüsel davranma ve amaca yönelik davranışlarda problem ve güçlük yaşama olarak tanımlanmaktadır (Dereboy vd., 2018). Duygu düzenleme becerisine en temelde bakıldığında çocuklarda bu becerinin gelişimi aile ortamında kazanılmaya başlanmaktadır ve ebeveynlerin bu beceri gelişimi sırasındaki rolü büyük bir etkiye sahiptir (Halberstadt, 1991). Çocuklarda duygu düzenleme becerisinin yeteri kadar gelişmemesi daha fazla psikolojik sorun yaşamalarına ve yaşanan olumsuz durumlara doğru bir biçimde tepki verememelerine sebep olmaktadır (Southam-Gerow ve Kendall, 2002). Bu sebeple çocukta duygu düzenleme becerisinin gelişimi sürecinde anne-babanın olumlu ve olumsuz etkilerinin ele alınması gerekmektedir (Sarıtaş-Atalar ve Altan-Atalay, 2018).

Literatür incelendiğinde, genel olarak duygu düzenleme ile psikopatoloji arasındaki ilişkiye değinilmiştir. Ancak aralarında ilişki olduğu düşünülen duygu düzenleme becerisi ile travma niteliğindeki cinsel istismarın etki düzeyi arasındaki ilişkiyi inceleyen spesifik bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Türkiye'deki alan çalışmalarında psikopatolojilerin oluşumunda belirleyici rolü olduğu düşünülen duygu düzenleme ile ilgili çalışmaların yetersiz olduğu düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle yapılan bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı ve sağlıklı ruhsal gelişimi için önleyici çalışmalara ışık tutacağı varsayılmaktadır. Bu araştırma, çocukluk çağı travmaları arasında sıklıkla karşılaşılan çocuk cinsel istismarı ve cinsel istismarın çocuk üzerindeki etkisi düzeyinin, duygu düzenleme becerisi ile olan ilişkisini incelemek amaç edinilmiştir.

A. Araştırmanın Amacı ve Önemi

İnsanlar yaşamları boyunca bir ya da birden fazla kez beklenmedik ya da zorlayıcı birtakım olaylara maruz kalabilmektedir. Karşılaşılan bu olumsuz yaşam olayları bazen birbirinden farklı bazen de benzer olabilmektedir. Bu kapsamda yapılan çalışmalara bakıldığında, çoğunlukla erken çocukluk döneminde yaşanan travmatik

olayların etkisinin yetişkinlikte birtakım ruhsal bozukluklara katkıda bulunduğu belirtilmektedir (Göklér, 2002). Travma sadece erişkin bireyler için kullanılan bir terim ya da tanım değildir. Yetişkinliğe yolculukları sırasında çocuklarda bir ya da birden fazla kez zorlayıcı olaylara maruz kalabilmektedir. Söz konusu bu çalışmanın ortaya çıkmasının arkasındaki merak edilen soru, “kişiler bazen benzer olayları yaşamalarına rağmen bu benzer olayları yorumlama biçimi ve buna bağlı olarak gelişen patoloji neden birbirinden farklılık göstermektedir?” Olmuştur. Elbette ki kişilerin verdiği tepkilerin ve düzeylerin birbirinden farklı olmasında birçok faktörden söz edilmektedir. Fakat bu çalışmadaki merak edilen bu soru, çocuk gelişiminin önemli bir basamağı olan ve erken dönemde kazanılan “Duygu Düzenleme Beceresi” ile açıklanmak istenmiştir. Olumsuz yaşantılarla baş etmede, olayları anlamlandırma ve yorumlamada duygu düzenleme becerisinin uygun bir şekilde kullanılması, kişide oluşabilecek ruhsal bozuklukta ve düzeyini belirlemede önemli bir role sahiptir. Bu çalışmada çocukluk çağı travmaları arasında sıklıkla karşılaşılan çocuk cinsel istismarı ve cinsel istismarın çocuk üzerindeki etkisi düzeyinin, duygu düzenleme becerisi ile olan ilişkisinin incelenmesi amaç edinilmiştir.

B. Araştırmanın Hipotezleri

Çalışmanın amacı kapsamında aşağıdaki hipotezler test edilecektir:

Cinsel istismar mağduru çocuklarda duygu düzenleme becerisi ile olayın etki düzeyi arasında bir ilişki vardır.

H1: Cinsel istismar mağduru olan çocuklarda içsel işlevsel duygu düzenleme becerileri ile olayın etki düzeyi arasında anlamlı ilişki vardır.

H2: Cinsel istismar mağduru olan çocuklarda dışsal işlevsel duygu düzenleme becerileri ile olayın etki düzeyi arasında anlamlı ilişki vardır.

H3: Cinsel istismar mağduru olan çocuklarda dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme becerileri olayın etki düzeyi arasında anlamlı ilişki vardır.

H4: Cinsel istismar mağduru olan çocuklarda içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme becerileri olayın etki düzeyi arasında anlamlı ilişki vardır.

H5: Cinsel istismar mağduru olan çocuklarda içsel işlevsel duygu düzenleme becerileri ile kaçınma davranışı arasında anlamlı ilişki vardır.

H6: Cinsel istismar mağduru olan çocuklarda dışsal işlevsel duygu düzenleme becerileri ile kaçınma davranışı arasında anlamlı ilişki vardır.

H7: Cinsel istismar mağduru olan çocuklarda dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme becerileri ile kaçınma davranışı arasında anlamlı ilişki vardır.

H8: Cinsel istismar mağduru olan çocuklarda içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme becerileri ile kaçınma davranışı arasında anlamlı ilişki vardır.

H9: Cinsel istismar mağduru olan çocuklarda içsel işlevsel duygu düzenleme becerileri ile İntrüzyon (Deneyimsel Kaçınma) arasında anlamlı ilişki vardır.

H10: Cinsel istismar mağduru olan çocuklarda dışsal işlevsel duygu düzenleme becerileri ile İntrüzyon (Deneyimsel Kaçınma) arasında anlamlı ilişki vardır.

H11: Cinsel istismar mağduru olan çocuklarda dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme becerileri ile İntrüzyon (Deneyimsel Kaçınma) arasında anlamlı ilişki vardır.

H12: Cinsel istismar mağduru olan çocuklarda içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme becerileri ile İntrüzyon (Deneyimsel Kaçınma) arasında anlamlı ilişki vardır.

C. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bu araştırma İstanbul'un Pendik ilçesinde bulunan, Marmara Üniversite Hastanesine bağlı Çocuk İzlem Merkezine (ÇİM) savcılık tarafından sevk edilen 12-18 yaş arasındaki cinsel istismar mağduru çocuklarla sınırlıdır.
- Bu araştırma; kullanılan veri toplama araçlarının ölçtüğü özellikler ile sınırlıdır.

II. KURAMSAL ÇERÇEVE

A. Duygu

Duygu bir histir ve bu hisse özgü belirli düşünce, biyolojik ve psikolojik haller ve eğilimlerdir (Tuğrul, 1999). Başka bir tanıma göre duygular, biyolojik yapılanma ile ilişkili ve fiziksel uyaranlar ile duyguların birbirleri ile bağlı olduğunu ifade eder ve duygular belirli fiziksel uyaranlara göre gelişen bireysel bir duyum olarak tanımlanmaktadır (Öztürk, 2019). Goleman (1996)'ya göre ise, duygular bir sezgi işidir. Larsen ve Prizmic (2004)'e göre ise, sezgiler yeterince güçlü ise bilinç bunu kabul eder ve buna bağlı oluşan durumları da duygu olarak kabul etmektedir (Öztürk, 2019; Rıza, 2016). Aynı zamanda duygu, bireylerin beklenti, istek ve ihtiyaçları doğrultusunda oluşan bir yorumlama süreci olarak ta tanımlanabilmektedir (Öztürk, 2019).

B. Duygu Düzenleme

Bireylerin günlük yaşamda ortaya koydukları tepkilerin şekillenmesinde duyguların rolü, büyük bir öneme sahiptir. Kişilerin duygularını düzenlemedeki esnekliği ve kontrolü, farklı durumların varlığında amaca yönelik olan duyguların şiddetinin arttırabilmesine, azaltılabilmesine ya da devam edebilmesine olanak sağlamaktadır (Akbulut, 2018). Duygular işlevsel bir şekilde kullanılmadığında, amaca uygun bir biçimde ve gerekli olduğu kadar ifade edilmediğinde, bireyin yaşamını zorlaştırabilmektedir (Gross ve Thompson, 2007). Thompson (1994), duygu düzenleme becerisini, bireyin amaca uygun hedefleri gerçekleştirebilmesi için duygusal tepkileri izleme, değerlendirme ve değiştirmesini içeren içsel süreçler ve dışsal süreçler olarak tanımlamaktadır (Eminoğlu, 2021). Duygu düzenlemenin içsel süreçleri; odaklanmış dikkat, dikkat odağını değiştirme, duygusal biliş, duygusal uyarılmayı düzenlemede kullanılan kontrol gibi süreçleri kapsarken dışsal süreç; ebeveynlerin çocuğun duygusal tepkilerini biçimlendirmesi, kardeş, arkadaş gibi diğer sosyalleşme araçlarını içermektedir (Eminoğlu, 2021; Morris ve ark, 2007; Fox ve Calkins, 2003). Sosyal yaşamdaki uyum süreci için gerekli olan duygu düzenleme,

sadece olumsuz duyguların değil, olumlu duygularında düzenlenmesinde işlev görmek ve içinde bulunulan durumun hem bilişsel hem de duygusal ve sosyal gereksinimlerin farkında olmayı gerektirmektedir (Eminoğlu, 2021; Cole vd., 2004).

Duygu düzenlemenin, duyguların anlaşılması ve anlamlandırılması, duyguların kabul edilmesi, dürtüsel davranışların kontrolü, olumsuz yaşam olayları karşısında uygun tepkiler verebilmesi, bireyin arzu ettiği hedeflere uygun olarak tutarlı bir şekilde davranması konusunda duygu düzenleme stratejilerinin etkin ve işlevsel bir şekilde kullanılması gerekmektedir (Gratz ve Roemer, 2004). Duyguların içinde bulunan durumlara uygun olarak düzenlenebilmesi ve günlük yaşam akışında işlevselliği bozulmadan sürdürülebilmesi için ön koşul olarak kabul edilmektedir (Akbulut, 2018). Duygu düzenleme becerisi, birtakım farklı psikiyatrik bozuklukların ve uyum bozucu davranışların potansiyel bir belirleyici olarak görülmektedir (Eminoğlu, 2021). Bu sebeple bireylerin yaşamlarını sürdürebilmesinde duygu düzenleme stratejilerinin etkin bir şekilde öğrenilip, kullanması gereklidir. Duygu düzenleme becerileri insan gelişiminde erken çocukluk dönemine dayanmaktadır ve bu dönemin önemli gelişimsel bir süreci olarak değerlendirilmektedir (Kopp, 1989). Duygu düzenleme becerisi zamanla aşamalı bir şekilde geliştiği için bu becerinin kazanılması bebeklikten yetişkinliğe doğru bir süreci kapsamaktadır (Cole vd., 2004). Duygu düzenleme becerisine en temelde bakıldığında bu durum bebeklikten itibaren gelişmeye başlar. Bebekler duygular aracılığı ile mutluluk, üzüntü ve korku gibi durumlarını yansıtmak için çevreleri ile iletişim kurmaya başlarlar. Buna ek olarak duygular, bebeklerin sosyal davranışlarını ve uyum süreçlerini doğrudan etkiler ve bu sayede bebeklerin diğer insanlarla olan iletişimlerine katkı sağlar (Eminoğlu, 2021). Duygu düzenleme becerilerine ilişkin ilk tepkiler bebeğin doğduğu andan itibaren başlamaktadır. Bu tepkiler farklı uyaranlara karşı fizyolojik ve davranışsal olabilmektedir (Rothbart vd., 1992). Bebekler kendilerini bazı durumlar karşısında yatıştırmak için ağlama, parmak emme, yaklaşma, yardım arama gibi girişimlerde bulunabilirler ve bu durum duygu düzenleme becerileri olarak ifade edilebilir (Eminoğlu, 2021). Duygu düzenleme becerisine ilişkin bu tepkiler, bebeklik dönemini de kapsayacak şekilde yaşamın ilk yıllarında, bebeğin güven üssü, birincil bakım vereni bebeğin duygu düzenleme becerisini geliştirmesinde önemli bir kaynak olarak rol oynamaktadır (Eminoğlu, 2021). Bu duruma örnek olarak bebekler korktuklarında, huzursuz hissettiklerinde beden ve yüz ifadeleriyle, ağlamalarıyla çevreye sinyaller verirler (Eminoğlu, 2021;

Cole vd., 2004). Bu durumun tersi olarak ta mutluluk hissettiklerinde ve bu olumlu etkileşimi devam ettirmek istediklerinde bu memnuniyeti de yine aynı şekilde beden ve yüz ifadeleri ile gösterirler (Eminoğlu, 2004). Bebeğin bu tepkileri karşısında da bakım veren kişi bebeğe olan tepkisini düzenler. Duygu düzenlemenin çocuk ile bakım verenin arasında karşılıklı bir şekilde olduğu çalışmalar tarafından belirtilmektedir (Cole vd., 2004). Anneler, bebeklerin vermiş olduğu tepkilerdeki duygusal sinyalleri okuyarak, bebekte uygun bir uyarılma sağlar ve bazı durumlarda bebeklerin uyarılma seviyelerini değiştirerek ve bebeklerin tepkilerini güçlendirerek duygusal durumlarını düzenlerler. Aynı şekilde bebekler de annelerinin uyarımlarına karşılık kaçınma ve yaklaşma tepkileri vererek onların duygularını düzenlerler (Eminoğlu, 2021). Anne ve bebek arasında karşılıklı bir şekilde oluşan duygu düzenleme sürecinin, bebeğin öz düzenleme becerilerinin temelini oluşmasına katkı sağladığı ileri sürülmektedir (Eminoğlu, 2021). Bakım verenin bebeğin verdiği sinyalleri okuyabilmesi ve buna uygun, duyarlı bir şekilde cevap vermesi bebeğin duygularını amaca yönelik ve uygun bir biçimde ifade edebilme kapasitesinin gelişmesine katkı sağlamaktadır (Cassidy, 1994). Duygu düzenleme becerisinin gelişiminin başladığı bu dönemden itibaren bilişsel süreç ilerledikçe, bebekler daha aktif bir hale gelir ve artık dış dünyayla olan temas arttıkça, duygu düzenleme becerileri daha aktif bir şekilde kullanılmaya başlar ve yeni stratejiler deneyimlemeye başlarlar. Çocukların gelişim süreci içerisinde belli yaş ve dönem özelliklerinde beklenen bazı gelişim alanları ve beceriler kazanılmaya başlar ve buna bağlı olarak ta duygu düzenleme stratejilerine ek destek sağlayarak kapasiteleri gelişmeye başlar (Arslan-Özkılıç, 2021).

Çocuk gelişiminin önemli bir basamağı olan duygu düzenleme becerisi, elbette ki yaşamın erken dönemlerinde kazanılmaya başlar fakat burada kazanılan bu beceriler zamanla çocuğun gelişimine göre gelişerek devam eder. Bu bir süreçtir ve bebeklikten itibaren yetişkinliğe kadar olan dilimi kapsamaktadır. Zaman içerisinde stresli yaşam olayları ile çocuklarda karşılaşmakta ve buna uygun duygu tepkileri vermektedir. Erken dönemde edinilen ve zamanla gelişen duygu düzenleme becerisi, yaşam akışı içerisinde olumlu-olumsuz durumlara karşı verilen tepkilerde önemli bir rol oynamaktadır (Eminoğlu, 2021). Ortaya atılan bir görüşe göre, başarılı ve etkin bir şekilde duygularını düzenleyebilen çocuklar, davranışın ketlenmesini sağlamak için sosyal olarak kabul edilir ve yeterli esnek tepkiler ile çevreden gelen taleplere karşılık verme yeteneğine sahip olurlar (Eminoğlu, 2021). Tam tersi olarak ta çocuklarda

duygu düzenleme becerisinin yeteri kadar gelişmemesi daha fazla psikolojik sorun yaşamalarına ve yaşanan olumsuz durumlara doğru bir biçimde tepki verememelerine sebep olmaktadır (Southam-Gerow ve Kendall, 2002).

2018’de 635 katılımcının bulunduğu bir çalışmada, çocukluk çağı travma yaşantısının duygu düzenleme güçlüğü, kimlik gelişimi ve psikopatoloji ile ilişkisi incelenmiştir. Çalışma sonucunda çocukluk çağı travma yaşantısının, kişilerin duygu düzenleme beceri gelişiminde ve kimlik gelişiminin oluşum sürecinde etkin bir rolü olduğu saptanmıştır (Dereboy vd., 2018). 269 katılımcının bulunduğu başka bir çalışmada, kişilerde genel olarak duygu düzenleme becerinin eksik olması, çocukluk çağı travmanın hem depresyon şiddetini arttırdığı hem de depresyonun yaşam boyu kalıcılığına etki ettiği bulunmuştur (Hopfinger vd., 2016). Kore’de yapılan bir çalışmada, cinsel istismara maruz kalmış çocuklarda birikmiş çocukluk çağı örselenmeleri ile davranış sorunları arasındaki ilişkide duygu düzenleme becerisinin aracılık etkisine bakılmıştır. Çalışmaya 6 ile 13 yaş arasında 171 çocuk katılım göstermiştir. Çalışma sonucunda ise duygu düzensizliğinin kümülatif çocukluk çağı travmaları ile davranış problemleri arasındaki ilişkiye tam olarak aracılık ettiği bulunmuştur (Choi ve Oh, 2014).

C. Travma

Travma, bireyi bedensel ve ruhsal anlamda sarsan, günlük akış içinde hiç beklenmedik bir anda, insanın sınırlarını zorlayan ya da aşan, kişiye acı veren, inciten bir durum olarak tanımlanabilir (Özen, 2019). 19. Ve 20. Yüzyıla bakıldığında travma kavramı sadece fiziksel travmalar için kullanılmıştır (Jones ve Wessely, 2007). Günümüz tıp literatürüne baktığımızda travma kavramı, kişinin bedenine dış etmenler tarafından gelen bir zarar olarak tanımlanmaktadır (Özen, 2019; Kocatürk, 2005). 18. Yüzyıla kadar travmanın sadece fiziksel bir etkisi olduğu düşünülmüş, psikolojik bir etkisinin olabileceği düşünülmemiştir bu sebeple o yıllarda travmanın sadece fiziksel bir durum sonucu oluşabileceğine inanılmıştır (Özen, 2019). Micela (1989)’a göre psikolojik bir sorun yaşayan kişi ya organik olarak bir rahatsızlığa yakalanmıştır ya da kişinin kendi kişiliğinde bir bozukluk vardır; her iki durumda da sorunun temeli ve nedeni kişinin kendisindedir. Dış etkenlerden kaynaklanan bir durumdan dolayı travmaya uğrayan kişi bu travmayı psikolojik bir sorun haline getirmeden

halledemiyorsa, bu kişinin zihinsel hastalığı olduğuna ya da yatkınlığı olduğuna işaret etmekteydi (Jones ve Wessely, 2007; Özen, 2019).

D. Travma Sonrası Stres Bozukluğu

Travma sonrası stres bozukluğu kişinin yaşamını ve fiziksel bütünlüğünü tehdit eden bir olayı yaşaması ya da bu olaya tanıklık etmesi durumunda gelişen bilişsel, sosyal, duygusal ve davranışsal bozuklukları içeren psikolojik belirtileri tanımlamaktadır (Yalın-Sapmaz vd., 2017). Travmatik olayların varlığı ve etkisi savaş tarihi kadar eskilere dayanmaktadır. 19. Yüzyıl ve sonrasına bakıldığında bu dönemde yaşanan teknolojik felaketler olarak kabul edilen modern harp araçlarıyla gerçekleşen savaşlar ve tren kazalarının yıkıcı etkileri literatürde kendisinden fazlaca söz ettirmiş, asker kalbi, asker tükenmişliği, gülle etkisi, travma şoku gibi bazı kavramlar günümüzdeki “Travma Sonrası Stres Bozukluğu” kavramının doğuşuna kadar kullanılmaya devam etmiştir (Lotfi ve Başcılar, 2017). Travma sonrası stres bozukluğuna ilişkin çalışmalar ilk olarak askerler ve belirti gösteren bireyler ile başlamıştır. 1. ve 2. Dünya savaşı ve sonrasında gerçekleşen Vietnam savaşının sebep olduğu yıkım, bu konuyla ilişkili çalışmaların hızlanmasına sebep olmuştur (Lotfi ve Başcılar, 2017). 1952 yılında yayımlanan DSM-I (Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı)’de kavram, “Büyük Stres Reaksiyonu” olarak adlandırılmış, 1968 yılına gelindiğinde ise “travma ile gelişen uyumsuzluk” olarak tanımlanmış ve “Geçici Ruhsal Bozukluk” adını almıştır. 1980lerde ise bu kavram DSM-III’de “Travma Sonrası Stres Bozukluğu” adını almıştır. 7 yıl sonra 1987’de DSM-III revize edilmiş ve DSM-III-R olarak hastalık belirtilerinin bir aydan fazla sürmesi ön koşul olarak kabul edilmiştir. 1994 yılına gelindiğinde ise bu kavram DSM-IV’de yer almış ve hastalığın 2 ile 30 gün içerisinde süren belirtilerine “akut stres bozukluğu”, 3 aydan az süren belirtiler için ise “akut”, 3 aydan uzun süren belirtiler için ise “kronik” olarak adlandırılmıştır (Lotfi ve Başcılar, 2017). DSM-IV-TR’de tanı ölçütlerinde herhangi bir değişiklik yapılmamıştır (APA, 2000). DSM-IV ve DSM-IV-TR’de de tanımlandığı üzere Travma Sonrası Stres Bozukluğunda, kişi ölüm ya da ölüm tehdidi, ağır bir yaralanma, kendisinin ya da başkasının fiziksel bütünlüğüne karşı herhangi bir tehdit yaratan olayı yaşamış ya da böyle bir olaya tanıklık etmişse aşırı korku, dehşet veya çaresizlik tepkisi vermiştir (Özten ve Sayar, 2015). Anksiyete bozuklukları adı altında değerlendirilen TSSB, DSM-V’de travma ve stresörle ilişkili bozukluklar

bölümü içinde akut stres bozukluğu ve uyum bozukluğu ile birlikte yer almıştır (Özten ve Sayar, 2015; APA, 2000). DSM-V’de TSSB, kökeni “korku” olan bir bozukluk olarak tanımlanmaktan ziyade, disforik belirtiler de gösterebilen, kızgınlık ve negatif bilişler, dürtüsellik ve kendine zarar verme gibi bir takım davranışsal belirtileri de olan bir bozukluk olarak tanımlanmıştır (Özten ve Sayar, 2015). DSM-V’de travmanın tanımını netleştirmek için travmatik olayla karşılaşmanın yolları listelenmiştir. DSM-V’e göre kişi aşağıdaki yollardan biri ya da birden fazlası ile gerçek ya da göz korkutucu bir şekilde ağır yaralanmayla, ölümle karşılaşmış olması ya da cinsel saldırıya uğramış olması gerekmektedir:

1. Doğrudan örseleyici olaylar yaşama
2. Başkalarının başına gelen olayı ya da olayları doğrudan görme, tanıklık etme
3. Bir aile yakınının ya da yakın bir arkadaşının başına örseleyici olayın geldiğini öğrenme.

Aile bireylerinin ya da arkadaşının gerçek ölümü ya da ölüm olasılığı, kaba güçle ya da kaza sonucu olmuş olmalıdır.

4. Örseleyici bir olayın ayrıntıları ile yineleyici biçimde ya da aşırı bir düzeyde karşı karşıya kalma. Ancak bu tip bir karşı karşıya gelme, işle ilgili olmadıkça, elektronik yayın ortamları, sinema, televizyon ya da diğer görseller aracılığı ile olmuş ise bu ölçütün uygulanamayacağı belirtilmiştir (Özten ve Sayar, 2015; APA, 2013). Daha önceden DSM’lerde yer alan “kişinin kendisi ve başkalarının fiziksel bütünlüğü” ifadesi kaldırılmış ve onun yerine “cinsel şiddet” ifadesi yer almıştır (Çolak vd., 2010). Daha önce kullanılan tüm somut kavramlar ve A2 tanımının dışlanması ile TSSB tanımı netleştirilmeye çalışılmıştır. Travma sonrası stres bozukluğunda kişinin bir olaya verdiği tepkileri sonrasında ortaya çıkan belirtiler; travmayı hatırlatan uyaranlardan kaçınma, olayı yeniden yaşama, tepki düzeylerinde sürekli bir artmış ya da azalmış bir uyarılmışlık olarak gelişmektedir (Gültekin vd., 2011). Bu belirtilerin varlığının bir arada bulunması ve en az bir yıldır sürmesi ve belli alanlarda belirgin bir şekilde sıkıntıya sebep olması ya da mesleki ve toplumsal alanlarda belirgin bir işlev kaybına sebep olması ile ortaya çıkmaktadır (APA, 2000). TSSB’nin ortaya çıkışı sadece stres etmenlerin ağırlığına bağlanmamalıdır. Kişilerdeki belirli bir genetik yatkınlık ve kişilik yapısı TSSB’nin ortaya çıkmasında rol oynamaktadır (Karataş, 2016). Literatüre bakıldığında TSSB’nin gelişiminde birçok faktörden söz

edilmektedir. Travma sonrası meydana gelen birtakım değişikliklerin bu bozukluğun gelişmesinde temel sebep olduğu kabul edilmekte ve travma öncesinde kişide var olan yatkınlığın bu bozukluğun gelişmesinde ana etken olduğu belirtilmektedir (Bolu vd., 2014). Kişiler aynı travmatik olayı yaşamasına rağmen aynı tepkileri vermemekte ve herkeste TSSB oluşmamaktadır. Bunun kaynağı üzerinde birçok çalışma yapılmıştır. TSSB'nin oluşmasında farklı etnik, kültürel, psikolojik, biyolojik, fiziksel, ailesel, sosyal etkenler ve kişisel özellikler rol oynamaktadır (Bolu vd., 2014; Gültekin vd., 2011). Kişilik özellikleri TSSB'ye yatkınlığı belirlemekte fakat bu özellikler bozukluğun şiddetinden bağımsız bir durumdur (Özçetin vd., 2008). TSSB'deki kişisel yatkınlığı; düşük sosyoekonomik düzey, düşük eğitim düzeyi, cinsiyet farklılıkları, erken çocukluk dönemindeki örselenmeler, yetersiz sosyal destek ve kişisel özellikler arasında da paranoid, borderline, antisosyal, bağımlı kişilik özelliği ve içe dönüklük gibi durumlar oluşturmaktadır (Bolu vd., 2014). Buna ek olarak kişinin duygu düzenleme becerisindeki güçlülük, başa çıkma becerilerinde işlevsellik, öfke düzeyindeki aşırılık, suçluluk hissi, fiziksel ve genetik yatkınlık, olaylara yüklenen anlam, yaşanan stresli yaşam olayı, kişinin kendisinde veya ailesinde bulunan ruhsal bir hastalık öyküsü, alkol ve madde kullanımı gibi durumlarda TSSB'ye yatkınlık oluşturmaktadır (Bolu vd., 2014; Cervatoğlu-Geyran, 2000). Travmaya maruziyetin uzun süre devam etmesi, travmanın kişi için ölüm tehlikesi içermesi, travmanın yinelenmesi, travma tetikleyici unsurlar ile karşılaşma ve travmatik olayın bir insan tarafından olması travmanın şiddetini arttırmaktadır (Can vd., 2013). Travmatik olayların insanlar tarafından yapılmış olması TSSB şiddetini arttırmaktadır (Bilgiç, 2011). Tüm insanların %80 ile %100 arasında bir oranda hayatları boyunca en az bir travmatik bir olaya maruz kaldığı çalışmalarda belirtilmektedir (Bolu vd., 2014). Erkeklerde yaşanan kazalar, kadınlarda ise cinsel saldırılar başlıca travma nedenleri olarak belirtilmiştir (Bolu vd., 2014; Breslau vd., 1991). Travma Sonrası Stres Bozukluğunun kadınlarda gelişme sıklığı erkeklerde gelişme sıklığından daha fazladır (Breslau vd., 1991). Genellikle ciddi ve uzamış travmalara bakıldığında, yaşamın erken dönemlerinde yaşanmış bir takım stresli yaşam olayları ya da travmatik olaylar karşımıza çıkmaktadır. Çocukluk çağı travmaları olarak karşımıza çıkan bu yaşam olaylarına bakıldığında; ebeveyn yitimi, ebeveynden ayrı kalma, boşanma, şiddete tanıklık etme, doğal afetler, kazalar, göç vb. durumlardan ziyade çocukluk çağı istismarı sıklıkla karşılaşılan bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır (Çelik ve Hocaoglu, 2018). Çocukluk çağı travmaları arasında en yaygını duygusal istismar

olarak belirtilmekte ve bunu sırasıyla fiziksel istismar, aile içi şiddete maruz kalma, ihmal ve cinsel istismar takip etmektedir (Çelik ve Hoccoğlu). Bu yaşam olaylarının arasında çocukluk çağı cinsel istismarından sıklıkla bahsedilmektedir (Çelik ve Hoccoğlu, 2018; Zoroğlu vd., 2001). Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) yaptığı birtakım uluslararası çalışmalarda, çocukluk çağı travmaları arasında cinsel istismarın belirgin oranda varlığından söz edilebilmektedir (Çelik ve Hoccoğlu, 2018). Yapılan bir çalışmada 21 farklı ülkede çocukluk çağı cinsel istismarının yaygınlığı incelenmek istenmiştir ve bu kapsam 38 tane makale ve 39 tane yaygınlık çalışması bu kapsamda ele alınmıştır. Çocukluk çağı cinsel istismarı kadınlarda 0 ile %50 arasında değişirken, erkeklerde bu oran 0 ile %60 arasında değiştiğini göstermektedir (Finkelhor, 1994).

E. Cinsel İstismar

Çocuk cinsel istismarı, henüz cinsel gelişim sürecini tamamlamamış bir çocuğun ya da ergenin, yetişkin bir birey tarafından cinsel arzularını karşılamak için çocuğa karşı güç kullanarak, tehdit ya da kandırma yoluyla bu eylemi gerçekleştirmesi olarak tanımlanmaktadır (Alpaslan, 2014). Başka bir tanımlama da, çocuk ve yetişkin arasındaki ilişki o yetişkin tarafından cinsel bir uyarım için kullanılıyorsa orada cinsel istismarın varlığı kabul edilmektedir (Hancı, 2002). UNICEF çocuğa yönelik cinsel istismarı, erişkin bireylerin cinsel arzu ve ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla çocuğun rızası olmadan çocuğa yaklaşması ve maddi kazanç elde etmek için çocuğun pornografiye ve fuhuşa yönelmesine yol açmak olarak tanımlamaktadır (Çelik ve Hoccoğlu, 2018). Çocuk cinsel istismarı yüzyıllardır var olan küresel bir sorundur. Cinsel istismar, sadece yabancı kişiler tarafından değil, çocuğun bakım verenleri ya da kan bağıının olduğu kişiler tarafından da gerçekleşebilen bir eylemdir ve bu durum ensest olarak tanımlanmaktadır (Şahin ve Taşar, 2012). ABD'de yapılan çalışmalara bakıldığında; kadınların %40'ı, erkeklerin ise %30'u çocukluk çağında cinsel istismarı yaşamakta ve bu durumun %'50'si aile üyeleri tarafından gerçekleşiyor iken, diğer %50'si çocukların tanıdığı kişiler tarafından gerçekleşmektedir (Yeniyaşar, 2016). İstismarcı profiline bakıldığında genellikle bu suçu işleyenlerin erkek olduğu, %5 ile %15 oranında ise suçlunun kadın olduğu belirtilmektedir (Çelik ve Hoccoğlu, 2018). Çocuğa yönelik cinsel istismar eylemi birçok kişi tarafından gerçekleşebilir. Anne, baba, kardeş, dede, amca, dayı, diğer akraba üyeleri, komşu vb. olabilir (Şahin ve Taşar, 2012). Cinsel istismarı eyleminin gerçekleşebilmesi için fiziksel bir temasın

olmasına gerek yoktur. Ensest, taciz, tecavüz, oral seks, cinsel bölgeye dokunma veya okşama dışında, Cinsel içerikli ya da cinselliği çağrıştıran konuşmalar, teşhircilik, pornografik görüntüler izletme gibi eylemler de cinsel istismar eylemi içerisine girmektedir (Şahin ve Taşar, 2012; Hancı, 2002). Çocuğa yönelik cinsel istismar, saptanması zor olan istismar kümesi içerisinde yer almaktadır. Eker ve Işık'ın (2020), çalışmasında da belirtildiği gibi çocuk cinsel istismarının raporlanma durumunun yeterli düzeyde olmadığı ve bu eylemin yetkili mercilere bildirilenlerden çok daha fazla olduğu düşünülmektedir. 2012 ve 2019 yılları arasında Türkiye'de çocuğa yönelik cinsel istismar suçundan dolayı açılan davalara bakıldığında, son yıllarda suç oranlarının ciddi bir şekilde arttığı görülmektedir (Adli İstatistikler, 2019). Cinsel istismara maruz kalma yaşı ortalama olarak 8 ile 12 arası olarak belirtilmiştir (Özen ve Şener, 1997). Cinsel istismar olguları ile yapılan bir çalışmada, mağdurların %43'ünün 12-16 yaş arasında olduğu ve mağdurların yaş ortalamasının 10,8 olduğu saptanmıştır (Göker ve ark, 2010). Lise öğrencileri ile yapılan diğer bir çalışmada, 389 öğrenciden %1,7'sinin cinsel istismara maruz kaldığı bulunmuştur (Zoroğlu vd., 2001). Avrupa da yapılan bir çalışmada erkek ve kızların ortalama olarak 16 yaşından önce cinsel istismara maruz kaldığı saptanmıştır (Lampe, 2002). Çocuğa yönelik cinsel istismar eylemi tüm sosyoekonomik düzeyde görülmekte ve sadece bir kültüre, bölgeye ya da özelliğe ait değildir (Walrath vd., 2003; Tıraşçı ve Gören, 2007). Annenin eğitim düzeyi ile çocuğun cinsel istismarı arasında belirli bir ilişkinin olduğu belirtilmektedir (Özen ve Şener, 1997). Bu bilgilere ek olarak, madde kullanımı, şiddet, parçalanmış aile, antisosyal hayat, baskıcı ebeveyn tutumu, cinsel problemler gibi psikopatolojilere sahip ebeveynlerdeki bu unsurlar, çocuğa yönelik cinsel istismar riskinin artmasına sebep olmaktadır (Tıraşçı ve Gören, 2007; Putnam, 2003). Söz konusu cinsel istismar olduğunda bu konu üzerinde çoğunlukla yapılan bir çalışma da cinsel istismarın kısa ve uzun vadede süren psikiyatrik ve psikolojik sonuçları olduğudur.

Cinsel istismara maruz kalmış çocuklarda sık karşılaşılan psikopatolojinin travma sonrası stres bozukluğu olduğu belirtilmektedir (Şimşek vd., 2011). Yayımlanmış bir çalışmada, cinsel istismara maruz kalmış çok ve ergenlerde %21 ile %50 oranında travma sonrası stres bozukluğu saptanmıştır (Carpenter ve Stacks, 2009). Travma sonrası stres bozukluğunun psikolojik etkilerinin yaşam boyu sürebileceğine; çocuğun gelişimine bir bütün şekilde zarar verebileceğine, çocuğun

ruhsal gelişimini, duygu-durumunu, benlik gelişimini, bilişsel işlevlerini, kişilik gelişimini, sosyal gelişimini etkileyebileceği ileri sürülmektedir (Akduman vd., 2005). Cinsel istismarın çocuğun üzerindeki etkileri; istismarın şekline, süresine, istismarı ile olan ilişkiye, fiziksel bütünlüğün zarara, çocuğun yaşı ve gelişim düzeyine, istismar öncesi ruhsal gelişimine bağlı olarak da değişmektedir (Bozkurt vd., 2014).

F. Cinsel İstismarın Çocuğa Etkileri

Çocuk cinsel istismarı, çocuğun normal ve sağlıklı gelişimini engellemekte ve tüm dünya da önemli bir sorun ve tehdit olarak görülmektedir (Aktay, 2020:176). Çocuğa yönelik cinsel istismarın etkisi kim tarafından nasıl yapıldığına, tekrarlayıcı olup olmadığına, çocuğun yaşına ve gelişimine göre değişiklik göstermektedir (Oates, 1991:138). Cinsel istismar, çocuklarda bilişsel, sosyal-duygusal ve davranışsal değişikliklere yol açabilmektedir (Öztürk, 2009:89). Finkelhor ve Brown 1985' göre cinsel istismar mağduru çocuklarda dört travmatik durumun oluştuğunu ortaya koymuştur. Bunlar: ihanete uğramışlık, travmatik cinsellik, damgalanma ve güçsüzlüktür. Bu dört başlığa bakıldığında travmatik cinsellik; çocuklarda cinselliğe yönelik olumsuz tutum geliştirme, gelişim dönemlerine göre cinsellikle çok fazla ilgilenme, cinsel kimlik karmaşası gibi sorunlar yaşanabilmektedir. Damgalanma; cinsel istismara maruz kalmış çocuklar kendini toplumun dışına itilmiş hissetmekte ve toplumun kabul etmediği davranışlara yönelebilmektedirler. Cinsel istismarda bulunan kişi çocuğun yakın gördüğü ve tanıdığı biriye çocukta ihanete uğramışlık hissi doğmaktadır. Saldırgan yabancı biriye bu his daha hafif olmaktadır fakat çocukta oluşan güvensizlik ve ihanete uğramışlık hissi bu seferde çocuğun ailesine yönelmekte ve çocuk, ailesinin onun koruyamadığını düşünebilmektedir. Çocuğun saldırganı karşı koyamaması durumunda da güçsüzlük duygusu ortaya çıkabilmektedir. Bunun sonucu olarak da çocuk yetişkinlik döneminde karşı koyamadığı cinsel istismar şiddetini başkalarına yaparak güçsüzlüğünü yenmeye ve kendini bu şekilde onarmaya çalışabilir (Finkelhor ve Brown, 1985:535; Akt. Öztürk, 2009:89). Yapılan bir çalışmaya göre cinsel istismara maruz kalmış çocuklarda, güvensizlik ve saldırganlık davranışlarının yanında akademik başarılarında gerilemeler olduğu ve dikkat çekme davranışlarının olduğu görülmüştür (Oates, 1991:143; Akt. Öztürk, 2009:90). Çocukluğun erken dönemlerinde yaşanan cinsel istismar örselenmenin kendisi ve anne-baba ya da çocuğun bakımından sorumlu kişiler tarafından kandırılma, ihanete uğrama, yüzüstü

bırakılma gibi koruyucu düşlemler çocuk tarafından ya daha fazla ya da daha az kullanılabilir hale gelmektedir. Çocukluk döneminde benliğin sağlıklı ve normal bir şekilde olgunlaşması düşlemler çevresinde gelişir (Keskin ve Çam, 2005:120). Cinsel istismar benliğin olgunlaşma sürecinde bazı yönlerini ketleyebilir. Benliğin düşlemler çevresindeki oluşumunun bu türden bir kesintiye uğraması çocukta kendilik algısının oluşumuna bir engel oluşturabilir ve gelecekte çocuğun gelişimi üzerinde yıkıcı etkiler yaratabilir (Keskin ve Çam, 2005:120). Cinsel istismar mağduru çocuklarda depresyon, anksiyete, madde bağımlılığı, borderline kişilik bozukluğu, intihar davranışı ve posttravmatik stres bozukluğu gibi ruhsal patolojilere yol açabilmektedir (Polusny ve Follete, 1995). Ayrıca istismar mağduru kişilerin yetişkinlik yaşamlarında ilişki kurmada ve sosyal ilişkileri sürdürmede güçlükler yaşadığı da bilinmektedir. Çünkü bu kişiler ilişkilerinde ya çok fazla yakınlık gösterip kontrol edici ve fazla beklentili ilişkiler kurmaktadır ya da ilişki kurmaktan kaçınmaktadırlar (Keskin ve Çam, 2005:121).

III. YÖNTEM

A. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma İstanbul ilinde seçilen bir ilçedeki Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM)'e savcılık tarafından sevk edilen çocuklar ile yapılacaktır. Çalışmada Olayın Etki Düzeyi ile Duygu Düzenleme Becerisi arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için ilişkisel tarama yöntemi seçilmiştir. Genel tarama modellerinin bir türü olan ilişkisel tarama modeli iki veya daha çok değişkenin arasındaki değişimin varlığını veya ne derecede değiştiğini tespit saptamada kullanılan araştırma modelidir (Büyüköztürk vd., 2014; Karasar, 2005).

B. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Çalışmanın evrenini İstanbul'un Pendik ilçesindeki Çocuk İzlem Merkezi oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise, İstanbul ilinde seçilen Pendik ilçesindeki Çocuk İzlem Merkezi'ne savcılık tarafından sevk edilen 12-18 yaş arası 50 çocuk oluşturmaktadır.

C. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Envanterleri

Araştırma da veri toplama araçları olarak, ilgili konudaki literatür taramasından faydalanılarak, araştırmacı tarafından hazırlanan Sosyo-demografik Bilgi Formu, Ergenler İçin Duygu Düzenleme Ölçeği (EİDDÖ) ve Revize Edilmiş Çocuk Olayın Etkisi Ölçeği (CRIES) esas alınarak uygulama yapılmıştır.

1. Sosyo-Demografik Bilgi ve Veri Formu

Sosyo-demografik Bilgi Formu araştırmacı tarafından hazırlanan, içinde yer alan maddeler, ilgili konu ile ilgili literatür taraması yapılarak ve aynı zamanda katılımcıların cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu, ailenin ekonomik gelir düzeyi gibi bilgileri öğrenmeyi hedefleyen bir formdur.

2. Ergenler için Duygu Düzenleme Ölçeği (EİDDÖ)

Ergenler İçin Duygu Düzenleme Ölçeği (EİDDÖ), Phillips ve Power (2007) tarafından ergenlerin duygu düzenlemelerini belirlemek amacıyla geliştirilen bir ölçektir. Ölçek 4 başlıkta sınıflandırılmıştır. Bu sınıflama; içsel işlevsel duygu düzenleme, içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme, dışsal işlevsel duygu düzenleme ve dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme şeklinde ergenlerin duygu düzenlemelerini değerlendiren bir kendini değerlendirme aracıdır. Ölçeğin açımlayıcı faktör analizi sonucunda faktör yükü, .57 ile .83 arasında değişen ve 19 maddeden oluşan, toplam varyansın %56'sını oluşturan 4 boyutlu bir yapının ortaya çıktığı bulunmuştur. Analiz sonucuna göre 1, 2 ve 3. faktöre beşer maddenin dağıldığı, 3 maddenin ise 4. faktöre dağıldığı görülmüştür. Ölçeğin 4 boyutlu olduğu varsayılarak yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda kavramsal olarak ilişkili değişkenler arasındaki korelasyonlar kabul edilebilir bir faktör olduğunu göstermiştir. Bağımsız ki-kare değeri ($\chi^2 = 1259.34$, $sd = 171$, $p < .001$) değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Modeldeki faktörler ve ölçülen değişkenler arasındaki tüm yol (path) katsayıları anlamlı bulunmuştur ($p < .05$). Karşılaştırmalı uyum indeksi (.905) değerinin, önerilen değerden (.90) büyük olması kabul edilebilir bir model uyumu olduğunu göstermiştir. Elde edilen Cronbach alpha değerleri sırasıyla .72, .76, .76 ve .66'dır (Duy ve Yıldız, 2014; Phillips ve Power, 2007). Ölçek, "Hiçbir zaman (1), Nadiren (2), Bazen (3), Çoğu zaman (4) ve Her zaman (5)" şeklinde likert tipi beşli derecelendirmeye sahiptir. Ölçeğin her bir alt boyutunda yer alan maddelere verilen yanıtların toplanmasıyla dört ayrı puan elde edilmektedir. Buna göre en yüksek puan elde edilen alt boyut, ergenin en sık başvurduğu duygu düzenleme yöntemi olmaktadır (Duy ve Yıldız, 2014). Ergenler İçin Duygu Düzenleme Ölçeğinin (EİDDÖ) Türkçeye uyarlanarak geçerlilik ve güvenirlik çalışması Baki Duy ve Mehmet Ali Yıldız tarafından yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda ölçeğin özgün formundaki gibi 4 boyutlu bir yapı sergilediği ve 4. madde hariç diğer maddelerin modele uygun bir şekilde çalıştığı bulunmuştur. Ergenler İçin Duygu Düzenleme Ölçeğinin (EİDDÖ) ergenler üzerinde yeterli düzeyde geçerlilik ve güvenirlik değerlerine sahip olduğu bulunmuştur (Duy ve Yıldız, 2014).

3. Revize Edilmiş Çocuk Olayın Etkisi Ölçeği (CRIES)

Revize Edilmiş Çocuk Olayın Etkisi Ölçeği (CRIES), birden fazla dile çevrilmiş, Travma Sonrası Stres Bozukluğunun değerlendirilmesinde uzun yıllardır kullanılan bir ölçektir. Ölçek, Children and War Foundation tarafından geliştirilmiş ve uzun yıllardır birçok ülkede kullanılmaktadır. Ölçeğin 8 maddelik formu, müdahaleci ve kaçınma alt gruplarından oluşmaktadır. Ölçeğe 5 soruluk uyarılma alt grubu eklendiğinde ise ölçek formu 13 maddeye çıkmaktadır. Maddeler; Hiç Değil (0), Nadiren (1), Bazen (3) ve Sıklıkla (4) şeklinde puanlanmaktadır. Puanlar 8 maddelik form için 0 ile 4 arasında puan almakta, 13 maddelik formda ise 0 ile 65 arasında puan almaktadır. Daha yüksek puanlar daha fazla Travma Sonrası Stres Bozukluğu semptomuna işaret etmektedir. 8 maddelik formda 17, 13 maddelik formda ise 30'luk kesme puanının Travma Sonrası Stres Bozukluğunu saptamada azami düzeyde duyarlılık ve özgüllük sağladığı belirtilmiştir (Çeri vd., 2021). Revize Edilmiş Çocuk Olayın Etkisi Ölçeğinin Türkçe geçerlilik ve güvenirlik çalışmasının sonucunda formun yeterli düzeyde geçerlilik ve güvenirliğe sahip olduğu, travmatik yaşantılara maruz kalan çocuklarda Travma Sonrası Stres Bozukluğunun tespit edilmesinde yardımcı bir araç olarak kullanılabileceği belirtilmiştir (Çeri vd., 2021).

D. Veri Analizi

Bu çalışma, SPSS 27 yazılımı kullanılarak istatistiksel analizler gerçekleştirilmiştir. İlk olarak, ölçeklerin güvenirliği değerlendirildi ve literatüre göre, Cronbach alfa değerlerinin 0.60'ın üzerinde olması ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir (Kılıç, 2016). Tüm ölçeklerin Cronbach alfa değerleri incelenmiş ve bu değerlerin 0.60'ın üzerinde olduğu belirlenmiştir (Çizelge 1). İkinci aşamada, ölçeklerin normal dağılıp dağılmadığı değerlendirildi. Değerlendirme sırasında, ölçeklerin basıklık ve çarpıklık katsayılarının -2 ile +2 aralığında olduğu görülmüştür (HahsVaughn ve Lomax, 2020). Bu sonuçlara dayanarak, bu araştırmada parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir (Çizelge 1).

Pearson Korelasyon analiziyle ölçekler arasındaki ilişki derecesi ve yönü değerlendirildi, ayrıca bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki yordayıcılığını incelemek için Çoklu Doğrusal Regresyon testi uygulandı. Tüm analizler, %95 güven aralığı ve p değeri 05 seviyesi temel alınarak gerçekleştirildi.

Çizelge 1. Ergenler İçin Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği, Çocuk Olayın Etkisi Ölçeğinin Basıklık ve Çarpıklık Katsayılarının ve Cronbach Alpha Değerlerinin İncelenmesi

	<i>Basıklık</i>	<i>Çarpıklık</i>	<i>Cronbach Alpha (α)</i>
Ergenler için Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği			
İçsel İşlevsel Olmayan Duygu Düzenleme	-0.78	-0.07	0.79
İçsel İşlevsel Duygu Düzenleme	0.22	0.88	0.79
Dışsal İşlevsel Olmayan Duygu Düzenleme	-0.22	0.41	0.75
Dışsal İşlevsel Duygu Düzenleme	-0.02	0.11	0.63
Çocuk Olayın Etkisi Ölçeği	-0.94	-0.42	0.93
Müdahaleci	-1.44	-0.12	0.89
Kaçınma	-1.03	-0.50	0.85
Uyarılma	-0.56	-0.57	0.81

IV. BULGULAR

Çizelge 2. Katılımcıların Demografik Özellikleri

		n	%
Çocuğun cinsiyeti	Kız	44	88.0
	Erkek	6	12.0
Çocuğun uyruğu	TC.	49	98.0
	Yabancı uyruklu	1	2.0
Çocuğun eğitim durumu	Ortaokul	19	38.0
	Lise	31	62.0
Anne ve babanın medeni durumu	Berber	28	56.0
	Boşanmış	19	38.0
	Boşanmamış fakat ayrı yaşıyor	2	4.0
	Tek ebeveyn	1	2.0
Ailenin ekonomik durumu	Asgari ücretin altı	14	28.0
	Asgari ücretin üstü	36	72.0
Anne eğitim düzeyi	İlkokul	20	40.0
	Ortaokul	14	28.0
	Lise	11	22.0
	Üniversite	5	10.0
Baba eğitim düzeyi	İlkokul	27	54.0
	Ortaokul	7	14.0
	Lise	12	24.0
	Üniversite	4	8.0
Aile yapısı	Öz aile	46	92.0
	Akraba	1	2.0
	Koruyucu aile	2	4.0
	Anne ve/veya baba üvey	1	2.0
Çocuğun yaşadığı kişi	Anne ve baba	25	50.0
	Anne	19	38.0
	Baba	3	6.0
	Diğer	3	6.0
Çocuk psikiyatrik/kronik hastalık	Yok	36	72.0
	Var	14	28.0
Ailede Psikiyatrik tanı	Yok	46	92.0
	Var	4	8.0
Ailede alkol/madde kullanımı bozukluğu	Yok	43	86.0
	Var	7	14.0
	Toplam	50	100.0

Bulguları ait veriler değerlendirildiğinde, katılımcıların %88'i kız, %12'si erkek çocuğudur. %98'i T.C. uyruklu, %2'si yabancı uyrukludur. %38'i ortaokul, %62'si lise düzeyindedir. %56'sının anne, babası beraber yaşıyor, %38'inin boşanmış, %4'ünün anne, babası boşanmamış fakat ayrı yaşıyor, %2'sinin tek ebeveynidir. %28'inin ailesinin ekonomik durumu asgari ücretin altında, %72'sinin ailesinin ekonomik durumu asgari ücretin üstündedir. %40'ının annesi ilkokul, %28'inin annesi ortaokul, %22'sinin annesi lise, %10'unun annesi üniversite mezunudur. %54'ünün babası ilkokul, %14'ünün babası ortaokul, %24'ünün babası lise, %8'inin babası üniversite mezunudur. %92'sinin ailesi öz aile, %2'sinin akraba, %4'ünün koruyucu aile, %2'sinin anne ve/veya baba üvey ailedir. Çocukların %50'si anne ve babası ile yaşıyor, %38'i annesi ile yaşıyor, %6'sı babası ile yaşıyor, %6'sı diğer kişiler ile yaşıyor. Çocukların %72'sinin herhangi bir psikiyatrik ya da kronik hastalığı yok, %28'inin var. %92'sinini ailesinde herhangi bir psikiyatrik bozukluk tanısı alan yok, %8'inin var. %86'sının ailesinde alkol, madde kullanım bozukluğu olan birey yok, %14'ünün var.

Bunlara ek olarak çocukların yaş ortalaması 14.92 ± 1.54 , en küçük yaş 12, en büyük yaş 17, çocukların istismara uğrama yaş ortalaması 13.58 ± 3.07 , en küçük yaş 4, en büyük yaş 17'dir.

Annenin yaş ortalaması 41.30 ± 5.97 , en küçük yaş 30, en büyük yaş 56, babanın yaş ortalaması 46.26 ± 7.41 , en küçük yaş 38, en büyük yaş 81'dir.

Çizelge 3. Ergenler İçin Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği, Çocuk Olayın Etkisi Ölçeğinin Tanımlayıcı Değerleri

	<i>n</i>	<i>Min</i>	<i>Maks</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>
Ergenler İçin Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği					
İçsel İşlevsel Olmayan Duygu Düzenleme	50	5	25	14.62	5.50
İçsel İşlevsel Duygu Düzenleme	50	4	20	9.66	3.94
Dışsal İşlevsel Olmayan Duygu Düzenleme	50	5	23	10.74	4.35
Dışsal İşlevsel Duygu Düzenleme	50	4	20	11.88	3.93
Çocuk Olayın Etkisi Ölçeği	50	16	65	44.30	13.64
Müdahaleci	50	5	20	12.43	5.18
Kaçınma	50	5	20	14.10	5.13
Uyarılma	50	6	25	17.78	4.98

Bulguları ait veriler değerlendirildiğinde, İçsel İşlevsel Olmayan Duygu Düzenleme ortalaması 14.62 ± 5.50 , İçsel İşlevsel Duygu Düzenleme ortalaması 9.66 ± 3.94 Dışsal İşlevsel Olmayan Duygu Düzenleme ortalaması 10.74 ± 4.35 Dışsal İşlevsel Duygu Düzenleme ortalaması 11.88 ± 3.93 , Çocuk Olayın Etkisi Ölçeği ortalaması 44.30 ± 13.64 , Müdahaleci ortalaması 12.43 ± 5.18 , Kaçınma ortalaması 14.10 ± 5.13 , Uyarılma ortalaması 17.78 ± 4.98 'dir.

A. Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular

Bu bölümde, araştırmada kullanılan ölçekler arasındaki ilişkiyi değerlendirmek için Pearson Korelasyon analizi uygulanmış ve elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Çizelge 4. Ergenler İçin Duygu Düzenleme Becerileri Ölçeği ile Çocuk Olayın Etkisi Ölçeği Arasındaki İlişki

	1	2	3	4	5	6	7	8
1-İçsel İşlevsel Olmayan Duygu Düzenleme	--							
2-İçsel İşlevsel Duygu Düzenleme	-.47**	--						
3-Dışsal İşlevsel Olmayan Duygu Düzenleme	.52**	-0.26	--					
4-Dışsal İşlevsel Duygu Düzenleme	-.34*	.39**	-0.27	--				
5-Çocuk Olayın Etkisi Ölçeği	.69**	-.57**	.47**	-.36*	--			
6-Müdahaleci	.56**	-.51**	.33*	-.40**	.93**	--		
7-Kaçınma	.60**	-.49**	.32*	-.28*	.89**	.78**	--	
8-Uyarılma	.69**	-.53**	.62**	-0.27	.86**	.71**	.59**	--

** $p < 0.01$, * $p < 0.05$ Uygulanan testin ismi: Pearson Korelasyon Testi

Korelasyon bulgularına ait verileri değerlendirdiğimizde, İçsel İşlevsel Olmayan Duygu Düzenleme ile Çocuk Olayın Etkisi Ölçeği ($r = .69$, $p < 0.01$), İçsel İşlevsel Olmayan Duygu Düzenleme ile Müdahaleci ($r = .56$, $p < 0.01$), İçsel İşlevsel Olmayan Duygu Düzenleme ile Kaçınma ($r = .60$, $p < 0.01$), İçsel İşlevsel Olmayan Duygu Düzenleme ile Uyarılma ($r = .69$, $p < 0.01$) değişkenleri arasında orta düzey pozitif korelasyonlar saptanmıştır.

İçsel İşlevsel Duygu Düzenleme ile Çocuk Olayın Etkisi Ölçeği ($r = -.57$, $p < 0.01$), İçsel İşlevsel Duygu Düzenleme ile Müdahaleci ($r = -.51$, $p < 0.01$), İçsel İşlevsel Duygu Düzenleme ile Kaçınma ($r = -.49$, $p < 0.01$), İçsel İşlevsel Duygu Düzenleme ile Uyarılma ($r = -.53$, $p < 0.01$) değişkenleri arasında orta düzey negatif korelasyonlar saptanmıştır.

Dışsal İşlevsel Olmayan Duygu Düzenleme ile Çocuk Olayın Etkisi Ölçeği ($r=.47$, $p<0.01$), Dışsal İşlevsel Olmayan Duygu Düzenleme ile Müdahaleci ($r=.33$, $p<0.05$), Dışsal İşlevsel Olmayan Duygu Düzenleme ile Kaçınma ($r=.32$, $p<0.05$), Dışsal İşlevsel Olmayan Duygu Düzenleme ile Uyarılma ($r=.62$, $p<0.01$) değişkenleri arasında orta düzey pozitif korelasyonlar saptanmıştır.

Dışsal İşlevsel Duygu Düzenleme ile Çocuk Olayın Etkisi Ölçeği ($r=-.36$, $p<0.01$), Dışsal İşlevsel Duygu Düzenleme ile Müdahaleci ($r=-.40$, $p<0.01$), Dışsal İşlevsel Duygu Düzenleme ile Kaçınma ($r=-.28$, $p<0.05$) değişkenleri arasında zayıf ve orta düzey negatif korelasyonlar saptanmıştır.

B. Regresyon Analizine İlişkin Bulgular

Bu bölümde, araştırmanın bağımsız değişkenlerinin bağımlı değişken üzerindeki yordayıcı etkisini değerlendirmek amacıyla Çoklu Doğrusal Regresyon analizi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Çizelge 5. Duygu Düzenleme Becerilerinin Olayın Etkisi Düzeyini Yordamasına İlişkin Bulgular

<i>Değişkenler</i>	<i>B</i>	<i>SH</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>Tolerance</i>	<i>VIF</i>
Sabit	34.85	8.22		4.24	<.001***		
İçsel İşlevsel Olmayan Duygu Düzenleme	1.13	0.31	0.46	3.65	0.001**	0.60	1.65
İçsel İşlevsel Duygu Düzenleme	-1.07	0.40	-0.31	-2.68	0.010**	0.72	1.39
Dışsal İşlevsel Olmayan Duygu Düzenleme	0.45	0.36	0.14	1.26	0.213	0.72	1.39
Dışsal İşlevsel Duygu Düzenleme	-0.14	0.38	-0.04	-0.38	0.706	0.80	1.25

$R=.76$ $R^2=.54$ $F_{(4,45)}=15.18$ $p<.001$ ***

*** $p<.001$, ** $p<.01$, * $p<.05$; Not, GA: Güven Aralığı

Regresyon bulgularına ait verileri değerlendirdiğimizde, regresyon modelinde dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme ve dışsal işlevsel duygu düzenleme becerisi bağımsız değişkenlerinin olayın etkisi düzeyi için anlamlı bir yordayıcılığı olmadığı görülmektedir. Bunun yanı sıra içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme ve içsel işlevsel duygu düzenleme becerisi bağımsız değişkenleri olayın etkisi düzeyini yordamaktadır. R^2 değeri .54 olup, yordayıcıların sonuç değişkenindeki varyansın %54'ünü açıkladığını görülmektedir ($F(4,45)=15.18$, $p<.001$). Bulguların sonucu olarak, içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme becerisi olayın etkisi düzeyini pozitif

yönde yordadığını ($\beta=.46$ $p<.01$), içsel işlevsel duygu düzenleme becerisi olayın etkisi düzeyini negatif yönde yordadığını ($\beta=-.31$, $p<.01$) göstermektedir.

V. TARTIŞMA

İnsanlar yaşamları boyunca bir ya da birden fazla kez beklenmedik ya da zorlayıcı birtakım olaylara maruz kalabilmektedir. Karşılaşılan bu olumsuz yaşam olayları bazen birbirinden farklı bazen de benzer olabilmektedir. Bu kapsamda yapılan çalışmalara bakıldığında, çoğunlukla erken çocukluk döneminde yaşanan travmatik olayların etkisinin yetişkinlikte birtakım ruhsal bozukluklara katkıda bulunduğu belirtilmektedir (Gökler, 2002). Olumsuz yaşantılarla baş etmede, olayları anlamlandırma ve yorumlamada duygu düzenleme becerisinin uygun bir şekilde kullanılması, kişide oluşabilecek ruhsal bozuklukta ve düzeyini belirlemede önemli bir role sahiptir. Literatürde etkin ve işlevsel bir şekilde kullanılan duygu düzenlemenin, genel olarak psikolojik iyi olma haliyle ilişkili olduğu belirtilirken (Gross ve John, 2003), duygu düzenleme becerisinde güçlük yaşanması ise anksiyete bozukluğu, depresyon, TSSB ve obsesif kompulsif bozukluk gibi birçok psikopatolojilerle ilişkilendirilmektedir (Aldao vd., 2010; Moore vd., 2008; Vatan, 2016). Mağdurlar için bir diğer olası risk ise reviktimizasyon (yeniden mağduriyet) dediğimiz olgunun gerçekleşmesidir. Reviktimizasyonda kişi yaşadığı olumsuz deneyimi tekrarlayarak bilinçdışında olay üzerinde kontrol sağlayabileceği düşüncesini taşımaktadır (Deniz, 2023). Bir şekilde çocukluktaki güvenli olmayan ortamın yeniden yaratılıp deneyimlenmesidir, bu da daha fazla travmatizasyona ve olumsuz psikolojik deneyimlere yol açabilir. Duygu düzensizliği de reviktimizasyona doğrudan giden bir yol olarak kabul edildiği için, birkaç önemli risk faktöründen biri gibi görünmektedir (Messman-Moore vd., 2010).

Bireylerin günlük yaşamda ortaya koydukları tepkilerin şekillenmesinde duyguların rolü, büyük bir öneme sahiptir. Kişilerin duygularını düzenlemedeki esnekliği ve kontrolü, farklı durumların varlığında amaca yönelik olan duyguların şiddetinin arttırabilmesine, azaltılabilmesine ya da devam edebilmesine olanak sağlamaktadır (Akbulut, 2018). Duygular işlevsel bir şekilde kullanılmadığında, amaca uygun bir biçimde ve gerekli olduğu kadar ifade edilmediğinde, bireyin yaşamını zorlaştırabilmektedir (Gross ve Thompson, 2007). Çalışma amacı kapsamında literatür incelendiğinde, duygu düzenleme becerisindeki aksaklıkların ya

da yetersizliğin psikopatolojik sorunların oluşumunda ve süreklilik göstermesinde aracı rol oynadığı belirtilmektedir (Gross ve Munoz, 1995; Akbulut, 2018). Bu bağlamda duyguları düzenlemek için başvurulacak kaynakların niteliği önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Eisenberg vd., 2004). Thompson (1994), duygu düzenleme becerisini, bireyin amaca uygun hedefleri gerçekleştirebilmesi için duygusal tepkilerin izlenmesi, değerlendirilmesi ve değiştirilmesini içeren içsel süreçler ve dışsal süreçler olarak tanımlamaktadır (Eminoğlu, 2021). Duygu düzenleme stratejileri içsel ve dışsal kaynaklar olarak sınıflandırılabilir ve bu kaynakların kullanımı, işlevsel ve işlevsiz olabilir (Phillips ve Power, 2007). Duygu düzenlemenin içsel süreçleri; odaklanmış dikkat, dikkat odağını değiştirme, duygusal biliş, duygusal uyarılmayı düzenlemede kullanılan kontrol gibi süreçleri kapsamaktadır (Eminoğlu, 2021; Morris vd., 2007; Fox ve Calkins, 2003). Bu açıklamaya göre duygu düzenleme beceri kaynaklarından içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme, olumsuz yaşam olayları karşısında uygun tepkiler vermemek olarak da ifade edilebilir.

Literatür kısmında da belirtildiği gibi cinsel istismar, herkes için travmatik kabul edilebilen bir yaşam deneyimidir. Çalışma örneğine bakıldığında da travma sonrası stres bozukluğundan bahsetmek mümkündür. Çizelge 4'te olumsuz yaşam deneyimine karşı verilen ruhsal tepkiler ve bu kapsamda ele alabileceğimiz duygu düzenleme becerisinin zayıf olması, kişide kaçınma, uyarılma ve müdahaleci davranışların artmasına sebep olmaktadır. Travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) belirtilerine baktığımızda karşımıza kaçınma, aşırı uyarılma ve flasback'ler ve yeniden yaşama (hatırlama) ana belirtiler olarak çıkmaktadır (Hasanoğlu, 2008; Özer, 2016).

Çalışmaya bakıldığında Çizelge 4'te içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme ile olayın etkisi düzeyi arasında orta düzeyde pozitif korelasyonlar saptanmıştır. Duygu düzenleme stratejilerinden, içsel işlevsel olmayan duygu düzenlemenin kullanımına yönelik eğilimin sık olması, olayın etki düzeyinin artışına da sebep olduğu görülmektedir. Bu yoruma ve literatüre bakıldığında, içsel işlevsel olmayan duygu düzenlemenin kullanım sıklığının artması, kişinin yaşadığı olayın etkisini arttırdığı gibi psikopatolojilerin oluşumuna da pozitif yönden etki ettiği söylemek mümkündür. İçselleştirilmiş işlevsel olmayan duygu düzenlemenin kullanım sıklığının fazla olması, ergenlerde duygusal, davranışsal ve psikosomatik gibi sorunların oluşumuyla pozitif yönde ilişkili olabileceği belirtilmiştir (Gross, 1999; Kostiuk ve Fouts, 2002). Başka

bir çalışmada içsel işlevsel olmayan duygu düzenlemenin kişide duygusal ve davranışsal sorunlarının şiddetini arttırdığı ve psikopatolojilerin oluşmasında önemli ölçüde aracı rol olabildiği belirtilmiştir (Duy ve Yıldız, 2014; Phillips ve Power, 2007). Çalışmada kullanılan ergenler için duygu düzenleme ölçeği alt boyutlarından içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme alt boyutunun, duyguları tepki odaklı düzenleme olan bastırma ile (Gross, 1998) açıklamak mümkündür. İçsel işlevsel olmayan duygu düzenleme maddelerinden “Duygularımı içime atarım, saklarım.” Değerlendirildiğinde, içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme kullanımının kişide travma yaratan olayın şiddetini arttırdığı söylenebilir. Yapılan deneysel bir çalışmada, bastırmanın olumsuz duyguların daha fazla deneyimlenmesine sebep olduğu saptanmıştır (Gross ve John, 2003, Hoffman vd., 2009). Çizelge 4’te içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme kullanımını ve olayın etki düzeyi alt boyutları olarak belirtilen müdahaleci düşünce, kaçınma davranışı ve uyarılma ile arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. İçsel işlevsel olmayan duygu düzenlemenin artmasıyla beraber müdahaleci düşünce de artmaktadır. Yapılan bu çalışmada cinsel istismara maruz kalmış ergenlerin bu zorlu deneyimle başa çıkmaya çalışırken sağlıksız olarak nitelendirilen içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme kullanımına başvuruyor olması, ergende tekrarlayıcı biçimde olayı hatırlatacak şekilde istenmeyen ve rahatsız edici (müdahaleci) düşüncelerin ve kaçınma davranışının da aynı anda artmasına sebep olduğu görülmektedir. Literatüre bakıldığında, yaşanan olumsuz deneyimler kişilerde olayın tekrarlayıcı şekilde hatırlanmasına yol açabilir ve bu müdahaleci düşünceler kişide kaygı, travmatik uyarılma ve kaçınma davranışının gelişmesine sebep olabilir (Büyükdag ve Bal, 2020). Bunlara ek olarak tablo 4 değerlendirildiğinde içsel işlevsel olmayan duygu düzenlemenin kişide aşırı tetikte olma (uyarılma) halini de aktifleştirdiği görülmektedir. Travma yaratmaya sebep olan bir olayın ardından kişide kaçınma ve uyarılma gibi davranışlar görülmektedir. (Kılıç ve Sezgin, 2020). Literatürde de belirtildiği gibi cinsel istismar çocukluk çağı travmaları arasında değerlendirilen ve sıklıkla karşımıza çıkan bir durumdur. Bu kapsamda tablo 4 değerlendirildiğinde, içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme kullanımının cinsel istismara maruz kalmış çocukta aşırı tetikte olma (uyarılma) halini ortaya çıkarabileceği sonucu çıkmaktadır. Genel olarak çalışmalara bakıldığında duygu düzenleme becerisinin, travma sonrası stres tepkilerinin sürdürülmesinde rol oynayabileceği görülmektedir. Buna ek olarak, duygu düzenlemenin tanımlamalarında da belirtildiği gibi duyguları anlayamama, uygun ifade edememenin yanı sıra olumsuz

duyguları kabul etmemenin, travmatik olaya bağlı sıkıntıyı arttırabileceği ileri sürülmüştür (Ehring ve Quack, 2010; Tull vd., 2007).

Duygu düzenlemenin içsel süreçleri; odaklanmış dikkat, dikkat odağını değiştirme, duygusal biliş, duygusal uyarılmayı düzenlemede kullanılan kontrol gibi süreçleri kapsarken dışsal süreç; ebeveynlerin çocuğun duygusal tepkilerini biçimlendirmesi, kardeş, arkadaş gibi diğer sosyalleşme araçlarını içermektedir (Eminoğlu, 2021; Morris vd., 2007; Fox ve Calkins, 2003). Bir başkasının duygusunu etkilemeye yönelik yapılan girişimler örneğin (üzgün birinin iyi hissetmesi için konuşmak, sarılmak) dışsal duygu düzenleme olarak tanımlanmaktadır (Cohen ve Arbel, 2020). Çalışmaya bakıldığında Çizelge 4'te duygu düzenleme beceri kaynaklarından, dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme ile olayın etki düzeyi arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Yukarıda da belirtildiği üzere, duygu düzenleme stratejileri içsel ve dışsal kaynaklar olarak sınıflandırılabilir ve bu kaynakların kullanımı, işlevsel ve işlevsiz olabilmektedir. Phillips (2007)'ye göre dışsal işlevsel olmayan duygu düzenlemenin, psikosomatik sağlık sorunları ile ilişkisi olduğunu belirtmiştir. Çizelge 4'te dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme kullanımının, duyguların yanlış kullanımına ve yanlış yönlendirmelerine sebep olabileceği yorumu çıkmaktadır. Duygu düzenleme becerisinin olumsuz kullanımı, bireylerin duygularını yanlış tanımlamalarına ve yanlış yönlendirmelerine sebep olmaktadır (Kostiuk ve Fouts, 2002). Çalışmada kullanılan ergenler için duygu düzenleme ölçeğinin dışsal işlevsel olmayan maddelerinden biri "Öfkemi/üzüntümü sözel olarak (örn. bağırarak, tartışarak gibi) başkalarından çıkarırım." Örnek olarak verilebilir. Çizelge 4 incelendiğinde dışsal işlevsel olmayan duygu düzenlemenin kullanım sıklığının artmasıyla beraber, yeniden yaşama (müdahaleci) düşüncelerinde arttığı görülmektedir. Kişi yaşadığı duygunun nasıl ifade edileceğinin bilincinde değilse ve özellikle olumsuz duygular yaşanırken bunu dürtüsel bir şekilde ifade ediyorsa bu, duyguları düzenlemede güçlüğüne işaret eder. Yapılan çalışmalara bakıldığında TSSB tedavisinin etkililiği konusunda duygu düzenleme güçlüğüne önemli bir değişken olabileceği belirtilmektedir (Ford vd., 2012). Bu bilgiler genelinde, dışsal işlevsel olmayan duygu düzenlemenin, travmatik olaya ilişkin görüntüler istenmediği halde ya da olayın hatırlanmasına sebep olacak hiçbir tetikleyicinin olmamasına rağmen, olayın zihinde tekrar canlanması hali (Speckens vd., 2007) olan müdahaleci düşüncelerin artmasında etkili olduğu Çizelge 4'e

bakılarak söylenebilir. Buna ek olarak, dışsal işlevsel olmayan duygu düzenlemenin, yaşanan travmadan kaynaklı kişinin kendini sürekli tetikte hissetmesi ve travmaya sebep olan olayın tekrar yaşanacağını düşünerek aşırı tedbirler alması hali olan uyarılmanın artmasında (Weston, 2014) ve travmatik olan bu yaşantıyı tekrar hatırlatan duygu ve düşüncelerden, ortamlardan uzak durmaya çalışılması ve mümkün olduğunca olay hakkında konuşmaktan ve konuşulan yerlerden de uzak durmaya çalışılması hali olan kaçınma davranışının (Pineles vd., 2011) artmasında etkili olduğu Çizelge 4'e bakılarak söylenebilir.

Çizelge 4'te içsel işlevsel duygu düzenleme kullanımı ile çocuk olayın etkisi ölçeği arasında negatif korelasyonlar saptanmıştır. Bu bulguya bakarak, duygu düzenleme kaynaklarından içsel işlevsel duygu düzenleme kullanımının artması, kişinin yaşadığı travmatik olayın etkisini azaltma yönünde bir etkiye sahip olduğu yorumu çıkmaktadır. Olumsuz yaşantılar ile baş etmede duygu düzenleme stratejilerinden işlevsel olanların uygun bir biçimde kullanılması, kişide oluşabilecek ruhsal bozuklukların düzeyini belirlemede önemli bir role sahiptir. Literatürde etkin ve işlevsel bir şekilde kullanılan duygu düzenlemenin, genel olarak psikolojik iyi olma haliyle ilişkili olduğu belirtilirken (Gross ve John, 2003), kişinin duygu düzenleme becerisinde güçlüğün yaşanması ise anksiyete bozukluğu, depresyon, TSSB ve obsesif kompulsif bozukluk gibi birçok psikopatolojilerle ilişkilendirilmektedir (Aldao vd., 2010; Moore vd., 2008; Vatan, 2016). Yapılan başka bir çalışmada ise duygu düzenlemede yaşanan zorlukların, tssb şiddeti ile ilişkili olduğu ifade edilmiştir (Tull vd., 2007). Çalışmada kullanılan ergenler için duygu düzenleme ölçeği alt boyutlarından içsel işlevsel duygu düzenleme alt boyutunun, bilişsel duygu düzenleme stratejilerinden olan pozitif yeniden gözden geçirme ile (Garnefski vd., 2001) açıklamak mümkündür. İçsel işlevsel duygu düzenleme maddelerinden “Duruma ilişkin amaçlarımı veya planlarımı yeniden gözden geçiririm, düşünürüm.” Değerlendirildiğinde, içsel işlevsel duygu düzenleme kullanımının kişide travma yaratan olayın şiddetini azalttığı söylenebilir. Yapılan deneysel bir çalışma sonucunda, yeniden değerlendirme/gözden geçirme stratejisinin, olumsuz duyguları önemli ölçüde azalttığı saptanmıştır (Gross ve John, 2003, Hoffman vd., 2009). Çalışmada içsel işlevsel duygu düzenleme ile çocuk olayın etkisi ölçeğinin alt boyutlarından müdahaleci alt boyutu arasında negatif yönde ilişki olduğu saptanmıştır. İçsel işlevsel duygu düzenleme kullanımının artmasıyla, olaya ilişkin görüntü ve seslerin birdenbire

hatırlanma sıklığı da azalmaktadır. Yapılan bir çalışmada duygu düzenleme eğitiminin, kişide istenmeyen düşüncelerin belirmesini engellediği belirtilmektedir (Cohen ve Ochsner, 2018). Çalışmanın bir diğer bulgusu ise içsel işlevsel duygu düzenleme ile çocuk olayın etkisi düzeyi ölçeğinin alt boyutlarından kaçınma alt boyutu ve uyarılma alt boyutu arasında negatif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. İçsel işlevsel duygu düzenleme kullanımının artmasıyla kişinin, travmatik olan yaşantıyı tekrar hatırlatan duygu ve düşüncelerden uzak durmaya yönelik olan çabası azalmakta ve travma yaratan olaya bağlı kişinin kendini sürekli tetikte hissetmesi durumu azalmaktadır. Travma ile ilgili oluşan sıkıntıları, semptomları ve kaçınma, uyarılma gibi durumların azaltılması için duygu düzenleme önemli bir yetenektir (Ford, 2017).

Gross ve Thompson (2007) tarafından da belirtildiği gibi duygu düzenleme sadece içsel süreçler ile sınırlı değildir. Duygusal tepkinin şiddetini, süresini ve duygusal tepkinin gecikmesini içeren dışsal süreçler de etkilidir (Harm vd., 2014). Çizelge 4’te dışsal işlevsel duygu düzenleme ile çocuk olayın etkisi ölçeği arasında zayıf ve orta düzeyde negatif korelasyonlar saptanmıştır. Dışsal işlevsel duygu düzenleme kullanımının artması, yaşanan travmatik olayın şiddetini azaltmaktadır. Çizelge 4’e bakıldığında dışsal işlevsel duygu düzenlemenin kullanımının artması ile birlikte olayın etkisi düzeyinin azaldığı; olayın etkisi düzeyi alt boyutlarından müdahaleci (olaya ilişkin detayların birdenbire hatırlanması), kaçınma (travmatik olayı hatırlatan duygu ve düşüncelerden uzak durma) ve uyarılma (travmaya ilişkin belirti olarak sürekli tetikte olma hali) azaldığı görülmektedir.

Çalışmada kullanılan ergenler için duygu düzenleme ölçeği alt boyutlarından dışsal işlevsel duygu düzenleme maddelerinden “Bu olaya ilişkin neler hissettiğimi birisiyle konuşurum.” Örneğine bakıldığında, kişi dışsal işlevsel duygu düzenleme kaynaklarını kullandığında yaşadığı travma niteliğindeki olayın etki düzeyi azalabilir yorumu yapılabilir. Bu tür kaynaklar, duygu düzenlemeye katkı sağlayan, duyarlı dışsal duygu düzenleme süreçleridir (Harm vd., 2014). Literatürde de belirtildiği gibi bir başkasının duygusunun gidişatını etkilemeye yönelik yapılan eylemler örneğin (üzgün birinin iyi hissetmesi için konuşmak, sarılmak, kaygılı hisseden birine yapıcı yaklaşmak için akşam yemeğe götürmek) dışsal duygu düzenleme olarak tanımlanmaktadır. (Cohen ve Arbel, 2020; Nozaki ve Mikolajczak, 2020). Son yıllarda yapılan çalışmalara göre, dışsal işlevsel duygu düzenleme sadece bir diğerine değil,

kişinin kendisine (sağlayıcıya) da olumlu yönde katkı sağlayabileceği öngörülmektedir (Mongrain vd., 2018).

Regresyon bulgularına ait verileri değerlendirdiğimizde, regresyon modelinde dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme ve dışsal işlevsel duygu düzenleme becerisi bağımsız değişkenlerinin olayın etkisi düzeyi için anlamlı bir yordayıcılığı olmadığı görülmektedir. Bunun yanı sıra içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme ve içsel işlevsel duygu düzenleme becerisi bağımsız değişkenleri olayın etkisi düzeyini yordamaktadır. Genel olarak çalışmaya ait bulgulara bakıldığında dışsal işlevsel duygu düzenlemenin, içsel işlevsel duygu düzenlemeye göre etki düzeyinin biraz daha düşük olduğu görülmektedir. Regresyon analizi sonucu olarak, içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme becerisi olayın etkisi düzeyini pozitif yönde yordadığını, içsel işlevsel duygu düzenleme becerisi olayın etkisi düzeyini negatif yönde yordadığını göstermektedir. Çizelge 6’da belirtilen regresyon analizi değerlendirildiğinde içsel duygu düzenlemenin dışsal duygu düzenlemeden daha etkili olduğu görülmektedir. Buna göre kişi, duygularını düzenlemede içsel duygu düzenleme kaynaklarının kullanımına başvurduğunda, duyguları üzerindeki esnekliği ve kontrolü (Akbulut, 2018) daha iyi sağlayabildiği için ya da sağlayamadığı için olayın etki düzeyini değiştirmedeki rolünün dışsal duygu düzenlemeye göre daha etkin olduğu söylenebilir. Ayrıca kişide duygu düzenleme becerisi gelişmemiş ise yani kendini yatıştırmayı bilmiyor ya da çeşitli nedenler ile yapamıyorsa başvurduğu dışsal duygu düzenleme kaynakları sürdürülebilir bir şekilde etkisini gösteremeyebilir. Literatürde ise duygu düzenleme kavramı genel olarak içsel duygu düzenleme süreçleriyle açıklanmış, yani daha çok içsel duygu düzenlemeye odaklanılmıştır (Bintaş-Zörer ve Yorulmaz, 2022). Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirildiğinde dışsal duygu düzenleme kullanımının yani “kişilerin duygularını başkaları ile paylaşması, tavsiye istemesi” gibi davranışların etkili olduğu değerlendirilmektedir. Duygu düzenlemenin kişilerarası bir yönü de vardır ve insanlar duygularını düzenlemede başkalarından destek alabilmekte, duygularını başkalarıyla paylaşabilmekte ya da başkalarına destek sağlayabilmektedir (Zaki ve Williams, 2013; Hofmann, 2014). Dışsal duygu düzenleme, aracı ve sağlayıcıyı içerdiği için kişilerarası bir yapıdır (Nozaki ve Mikolajczak, 2020). Kişilerarası duygu düzenlemenin, genel olarak içsel duygu düzenleme ile birlikte gerçekleştiği de belirtilmektedir (Zaki ve Williams, 2013). Literatürde dışsal duygu düzenleme ile ilgili yapılan çalışmaların sınırlı olması (Seehausen vd., 2012), ve içsel

ve dışsal duygu düzenlemenin genel olarak birlikte görülmesinin ve birlikte gerçekleşiyor olmasının faydalı olabileceği görüşü ve dikkate alınması gerektiği (Bintaş-Z rer ve Yorulmaz, 2022) belirtildiği için bu çalışmadaki regresyon analizi ile ilgili yeterli sonuçlara ulaşım sınırlı kalmıştır.

Bunlara ek olarak, tablo 6’da elde edilen bulgulardan içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme becerisi olayın etkisi düzeyini pozitif yönde yordadığını, içsel işlevsel duygu düzenleme becerisi olayın etkisi düzeyini negatif yönde yordadığı sonucu saptanmıştır. Duygu düzenleme stratejilerinden, içsel işlevsel olmayan duygu düzenlemenin kullanımına yönelik eğilimin sık olması, olayın etki düzeyinin artışına da sebep olduğu görülmektedir. I selleştirilmiş işlevsel olmayan duygu düzenlemenin kullanım sıklığının fazla olması, ergenlerde duygusal, davranışsal ve psikosomatik gibi sorunların oluşumuyla pozitif yönde ilişkili olabileceği belirtilmiştir (Gross, 1999; Kostiuk ve Fouts, 2002). Olumsuz yaşantılar ile baş etmede duygu düzenleme stratejilerinden işlevsel olanların uygun bir biçimde kullanılması, kişide oluşabilecek ruhsal bozuklukların düzeyini belirlemede önemli bir role sahiptir.

VI. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada çocukluk çağı travmaları arasında sıklıkla karşılaşılan çocuk cinsel istismarı ve cinsel istismarın çocuk üzerindeki etkisi düzeyinin, duygu düzenleme becerisi ile olan ilişkisinin incelenmesi amaç edinilmiştir. Araştırma amacı doğrultusunda oluşturulan hipotezler, test edilerek kabul edilmiştir.

Literatür taraması yapıldığında, aralarında ilişki olduğu düşünülen bu iki değişkenin bir arada ele alındığı spesifik bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Konu bağlamında Türkiye’de yapılmış çalışmalara bakıldığında genellikle duygu düzenleme ile psikopatoloji arasındaki ilişkiye değinilirken, yurt dışı çalışmalarında ise duygu düzenlemenin çeşitli psikopatolojilerin oluşumunda aracı rol oynadığı ve psikopatolojilerle doğrudan ilişkisinin olduğu çalışmalar karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’deki alan çalışmalarında psikopatolojilerin oluşumunda belirleyici rolü olduğu düşünülen duygu düzenleme ile ilgili çalışmaların yetersiz olduğu düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle yapılan bu çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı ve sağlıklı ruhsal gelişimi için önleyici çalışmalara ışık tutacağı varsayılmaktadır.

Çalışmada kullanılan ölçekler alt boyutlarıyla birlikte çalışma değerlendirildiğinde duygu düzenleme becerisi ile cinsel istismar eyleminin kişide yarattığı etki düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu rahatlıkla söylenebilir. Başka bir ifade ile kişinin duygu düzenleme becerisi ne kadar iyiyse yaşadığı travma niteliğindeki bu olayın etki düzeyi de bir o kadar azalmaktadır. Fakat duygu düzenleme becerisinin yetersiz olması, kişide olayın etki düzeyini arttırmaktadır. Kişi, duygu düzenleme becerisi sayesinde duygularını daha iyi anlayabilir, olumlu bir şekilde yönlendirir ve deneyimlediği zorlu yaşam olaylarına karşı uygun davranış kalıpları geliştirir. Bu çalışmanın sonucuna göre ise ergenin duygu düzenleme becerisi yeterli düzeyde geliştirse yaşadığı cinsel istismar eyleminin etkisiyle daha iyi baş eder ve travmanın etkilerini daha az yaşar. Ergenler için duygu düzenleme ölçeğinin alt boyutlarına göre ise ergenin içsel işlevsel duygu düzenleme kaynaklarını kullanıyor olması olayın etki düzeyini ve bununla beraber gelişen yineleyici düşünce, kaçma ve

uyarılma gibi durumların yaşanma ihtimalini ve sıklığını azaltmaktadır. Tam tersi olarak içsel işlevsel olmayan duygu düzenleme kaynaklarının kullanımı ise olayın etki düzeyini ve buna bağlı gelişen yineleyici düşünce, kaçınma ve uyarılma durumlarının yaşanma ihtimalini ve sıklığını arttırmaktadır. Dışsal işlevsel duygu düzenleme kaynaklarının kullanımı da yine olayın etki düzeyini azaltmakta, dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme kaynaklarının kullanımı ise olayın etki düzeyini arttırmaktadır. Son olarak, çalışma bulgularına bakıldığında, içsel işlevsel duygu düzenleme ve içsel işlevsel olmayan duygu düzenlemenin dışsal işlevsel duygu düzenleme ve dışsal işlevsel olmayan duygu düzenleme becerilerine göre olayın etki düzeyini arttırmakta ve azaltmakta daha etkili olduğudur. Bu sonuca göre kişi, duygularını düzenlemede içsel duygu düzenleme kaynaklarının kullanımına başvurduğunda, duyguları üzerindeki esnekliği ve kontrolü daha iyi sağlayabildiği için ya da sağlayamadığı için olayın etki düzeyini değiştirmedeki rolünün dışsal duygu düzenlemeye göre daha etkin olduğunu anlayabiliriz. Ayrıca kişide duygu düzenleme becerisi gelişmemiş ise yani kendini yatıştırmayı bilmiyor ya da çeşitli nedenler ile yapamıyorsa başvurduğu dışsal duygu düzenleme kaynaklarının sürdürülebilir bir şekilde etkisini göstermesi pek mümkün değildir.

Yapılan bu araştırma çocuk izlem merkezinde yüz yüze yapıldığı için araştırmacının bilimsel çerçeveye uygun bir şekilde gözlemlerini değerlendirerek gelecek çalışmalar için önerilerde bulunmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Çalışmanın giriş ve sonuç kısmında da belirtildiği gibi konu ile ilgili literatür boşluğu olduğu düşünülmekte ve bu durum duygu düzenleme becerisinin çeşitli psikopatolojilerle tek tek ele alınıp araştırma yapılmasının literatüre katkı sunacağı görüşünü desteklemektedir.

Çocukluk çağı travmaları arasında yer alan çocuk cinsel istismarının Reviktimizasyon (yeniden mağduriyet) kavramı ile ele alınması ve bu bağlamda çalışmalar yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu önerilere ek olarak, araştırmacının gözlemlerinden biri, kız çocuklarının erkek çocuklarına göre duygu düzenleme becerisinin daha iyi olduğudur. Gelecekte bunu destekleyen çalışmalara yer verilmesi ve duygu düzenleme becerisinin çocuk gelişiminde önemli basamaklardan biri olduğu, bunun içinde ebeveynlerin duygu

düzenleme becerisinin çocuğun duygu düzenleme becerisini etkilediği unutulmamalıdır.

Bu kapsamda kişi, yeterli düzeyde duygu düzenleme becerisine sahip ise zorlu yaşam olayları ve travmalar ile daha iyi baş edebilir ve önleyici-koruyucu çalışmalar içerisinde yer alan çocukluktan itibaren duygu düzenleme becerisini güçlendirici programların, aktif bir şekilde ebeveynlere ve çocuklara uygulanıyor olması ileride oluşabilecek travmaların önüne geçme konusunda etkili olacaktır.

VII. KAYNAKLAR

KİTAPLAR

AMERİKAN PSİKİYATRİ BİRLİĞİ (1194). **Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı** Washing-ton DC, Amerikan Psikiyatri Birliği 4.Baskı.

EKER, E. & IŞIK, Z. (2020). Adli Tıp & Adli Bilimler Kitabı: Cinsel İstismar Mağduru Bir Çocukla Psikoterapötik Çalışma: Travmanın Onarımı, Ankara, Akademisyen Yayınevi.

GOLEMAN, D. P. (1996). **Duygusal Zekâ Neden IQ'dan Daha Önemlidir?** (çev. Banu Seçkin Yüksel, 2005), İstanbul, Varlık Yayınları, 29. Basım.

GROSS, J. & THOMPSON, R. (2007). **Duygu Düzenlemesi: Kavramsal temeller.** J. Gross (Ed.), Duygu Düzenleme El Kitabı (s. 3-24). Guilford Basın.

HALBERSTADT, A.G. (1991). Bir ifade Ekolojisine Doğru: Özel Olarak Aile Sosyalleşmesi ve Genel Olarak Bir Model. RS Feldman ve B. Rimé (Eds.), **Sözsüz davranışın temelleri** (s. 106-160). Cambridge Üniversitesi Yayınları, Maison des Sciences de l'Homme'un baskıları.

HANCI, İ. (2002). Adli Tıp ve Adli Bilimler, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı 9-21.

KOCATÜRK, U. (2005). **Açıklamalı Tıp Terimleri Sözlüğü**, Nobel Tıp Kitapevi, 9. Baskı.

MAKALELER

AKBULUT, C. A. (2018). Depresyonun Duygu Düzenleme Süreçlerinin İncelenmesi. **Klinik Psikiyatri Dergisi**, 21(2), 184-192.

AKDUMAN, G., RUBAN, C., AKDUMAN, B., & KORKUSUZ, İ. (2005). Çocuk İstismarı ve İhmali: Psikiyatrik Yönleri. **Adli Psikiyatri Dergisi**, 3(1), 9-14.

AKTAY, M. (2020). İstismar ve İhmalin Çocuk Üzerindeki Etkileri ve Tedavisi, **Gelişim ve Psikoloji Dergisi**, 1 (2), 169-184

- ALDAO, A., & NOLEN-HOEKSEMA, S. (2010). Specificity of cognitive emotion regulation strategies: A transdiagnostic examination. **Behaviour research and therapy**, 48(10), 974-983.
- ALPASLAN, A. H. (2014). Çocukluk döneminde cinsel istismar. **Kocatepe tıp dergisi**, 15(2), 194- 201.
- APA (2000). Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 4th ed text revision (DSM-IV-TR). Washington, DC, **American Psychiatric Association**
- APA (2013) Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 5th ed. (DSM-5). Washington, DC, **American Psychiatric Association**.
- ATALAR, D. S., & ATALAY, A. A. (2018). Ergenlik döneminde duygu düzenleme ve ruh sağlığı: Ana-babanın ve mizacın rolü. (Ed.). Bildik, T., **Ergenlik Dönemi ve Ruhsal Bozukluklar**. Ankara: Türkiye Klinikleri, 84-90.
- BİNTAŞ-ZÖRER, P., & YORULMAZ O. (2022). Duygu Düzenlemeye Güncel Bir Bakış: Bağlamsal Faktörler. **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**, 14(2), 195-206.
- BOLU, A., ERDEM, M., & ÖZNUR, T. (2014). Travma Sonrası Stres Bozukluğu. **Anatolian Journal of Clinical Investigation**, 8(2).
- BOZKURT, G., YORULMAZ, C., & DÜZKAYA, D. S. (2014). Çocuklarda Cinsel İstismara Bağlı Travma Sonrası Stres Bozukluğu: Olgu analizi. **Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi**, 1(2), 68- 74.
- BRESLAU, N., DAVIS, G. C., ANDRESKI, P., & PETERSON, E. (1991). Traumatic Events and Posttraumatic Stress Disorder in An Urban Population of Young Adults. **Archives of General Psychiatry**, 48(3), 216-222.
- CAN, İ. Ö., DEMİROĞLU UYANIKER, Z., ULAŞ, H., KARABAĞ, G., CİMİLLİ, C., & SALAÇIN, S. (2013). Travma Mağdurlarında Ruhsal Travma Bulguları. **Archives of Neuropsychiatry/Noropsikiatri Arsivi**, 50(3).
- CARPENTER, G. L., & STACKS, A. M. (2009). Developmental Effects of Exposure to Intimate Partner Violence in Early Childhood: A review of the literature. **Children and Youth Services Review**, 31(8), 831-839.

- CASSIDY, J. (1994). Emotion Regulation: Influences of Attachment Relationships. **Monographs of the Society for Research in Child Development**, 59(2-3), 228-249.
- CERVATOĞLU-GEYRAN, P. (2000). Psikolojik Travma ve Sonuçları: Tarihsel Arka Plan ve Güncel Kavramlar Üzerine Gözden Geçirme. **Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi**, 8(1), 9-12.
- CHOİ, J. Y., & OH, K. J. (2014). Cumulative Childhood Trauma and Psychological Maladjustment of Sexually Abused Children in Korea: Mediating Effects of Emotion Regulation. **Child abuse & neglect**, 38(2), 296-303.
- COHEN, N. & OCHSNER, K.N. (2018). Tehdit Karşısında Hayatta Kalmaktan Gelişmeye: Yeni Ortaya Çıkan Duygu Düzenleme Eğitimi Bilimi. Davranış Bilimlerinde **Güncel Görüş**, 24, 143-155.
- COHEN, N., & ARBEL, R. (2020). On the Benefits and Costs of Extrinsic Emotion Regulation to the Provider: Toward a Neurobehavioral Model. **Cortex**, 130, 1-15.
- COLE, P. M., MARTIN, S. E., & DENNIS, T. A. (2004). Emotion Regulation as a Scientific Construct: Methodological challenges and directions for child development research. **Child development**, 75(2), 317-333.
- ÇELİK, F. G. H., & HOCAOĞLU, Ç. (2018). Çocukluk Çağı Travmaları: Bir Gözden Geçirme. **Sakarya Tıp Dergisi**, 8(4), 695-711.
- ÇERİ, V., HAMİDİ, F., ÇAKIR, B., BİLAÇ, Ö., İZ, M., İZ, F. B. A., & AYDEMİR, Ö. (2021). Child Revised Impact of Event Scale (CRIES): Validity and Reliability Study of Turkish Version Revize Edilmiş Çocuk Olayın Etkisi Ölçeği (CRIES): **Türkçe Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması**.
- ÇOLAK, B., KOKURCAN, A., & HÜSEYİN, H. Ö. (2010). DSM'ler Boyunca Travma Kavramının Seyri. **Kriz Dergisi**, 18(3), 19-26.
- DENİZ, B. N. (2023). Reviktimizasyon (YENİDEN MAĞDURİYET) Üzerine Bir Değerlendirme: Ekolojik Yaklaşım. **The Journal of Academic Social Science**, 143(143), 83-87.

- DEREBOY, Ç., ŞAHİN DEMİRKAPI, E., ŞAKİROĞLU, M., & ŞAFAK ÖZTÜRK, C. (2018). Çocukluk Çağı Travmalarının, Kimlik Gelişimi, Duygu Düzenleme Güçlüğü ve Psikopatoloji ile İlişkisi. **Türk Psikiyatri Dergisi**, 29(4).
- EHRING, T., & QUACK, D. (2010). Emotion Regulation Difficulties in Trauma Survivors: The role of Trauma Type and PTSD Symptom Severity. **Behavior Therapy**, 41(4), 587-598.
- EISENBERG, N., CHAMPION, C., & MA, Y. (2004). Emotionrelated Regulation: An Emerging Construct. **MerrillPalmer Quarterly**, 50.3, 236–259.
- FINKELHOR, D. (1994). The International Epidemiology of Child Sexual Abuse. **Child abuse & neglect**, 18(5), 409-417.
- FINKELHOR, D., & BROWN, A. (1985) The Traumatic Impact of Child Sexual Abuse:A Conceptualization, **American Journal of Orthopsychiatry**, 55, 530-541.
- FORD, J. D., STEINBERG, K. L., HAWKE, J., LEVINE, J., & ZHANG, W. (2012). Randomized Trial Comparison of Emotion Regulation and Relational Psychotherapies for PTSD with girls involved in delinquency. **Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology**, 41(1), 27-37.
- FORD, J.D. (2017). Duygu düzenleme ve Beceriye Dayalı Müdahaleler.
- FOX, N. A., & CALKINS, S. D. (2003). The Development of Self-Control of Emotion: Intrinsic and Extrinsic Influences. **Motivation and Emotion**, 27(1), 7-26.
- GÖKER, Z., AKTEPE, E., TURAL HESAPCIOĞLU, S. & KANDİL, S., (2010). “Referral Types of Sexually Abused Children and Their Socio-demographic Features”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi**, cilt 17, sayı 4, ss.15-21.
- GÖKLER, I. (2002). Çocuk İstismarı ve İhmali: Erken Dönem Stresin Nörobiyolojik Gelişime Etkisi. **Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi**, 9(1) 2002.
- GRATZ, K. L., & ROEMER, L. (2004). Multidimensional Assessment of Emotion Regulation and Dysregulation: Development, Factor Structure, and Initial Validation of the Difficulties in Emotion Regulation Scale. **Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment**, 26(1), 41- 54.

- GROSS, J.J. (1998b) The Emerging Field of Emotion Regulation: An Integrative Review. **Rev Gen Psychol**, 2:271-299.
- GROSS, J.J., & JOHN, O.P. (2003) Individual Differences in Two Emotion Regulation Processes: Implications For Affect, Relationships, and Well-Being. **J Pers Soc Psychol**, 85:348-362.
- GROSS, J.J. & MUNOZ, R.F. (1995). Emotion Regulation and Mental Health. **Clin Psychol Sci Prac**, 2: 151-164.
- GROSS, J.J. (1999). Emotion Regulation: Past, Present, Future. **Cognition and Emotion**, 13(5), 551–573.
- GÜLTEKİN, E., EKİCİ, N., & TEPE, F. (2011). Terör Mağduru Polislerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu Belirtilerinin Değerlendirilmesi. **Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi**, 2(1), 25-36.
- HARM, J., VIEILLARD, S., & DIDIERJEAN, A. (2014). Using Humour As an Extrinsic Source of Emotion Regulation In Young and Older Adults. **Quarterly Journal of Experimental Psychology**, 67(10), 1895-1909.
- HASANOĞLU, A. (2008). Yeni Bir Tanı Kategorisi Önerisi: Travma Sonrası Hayata Küsme Bozukluğu. **Türk Psikiyatri Dergisi**, 19(1).
- HOFMANN, S.G., HEERING, S., SAWYER, A.T., & ASNAANI, A. (2009) How To Handle Anxiety: The Effects of Reappraisal, Acceptance, and Suppression Strategies on Anxious Arousal. **Behav Res Ther**, 47:389-394.
- HOPFINGER, L., BERKING, M., BOCKTING, C. L., & EBERT, D. D. (2016). Emotion Regulation Mediates the Effect of Childhood Trauma on Depression. **Journal of affective disorders**, 198, 189-197.
- JONES, E., & WESSELY, S. (2007). A Paradigm Shift in The Conceptualization of Psychological Trauma in The 20th Century. **Journal of anxiety disorders**, 21(2), 164-175.
- KOKURCAN, A., & HÜSEYİN, H. Ö. (2012). Travma Kavramının Psikiyatri Tarihindeki Seyri. **Kriz Dergisi**, 20(1), 19-24.
- KOPP, C. B. (1989). Regulation of Distress and Negative Emotions: A Developmental View. **Developmental psychology**, 25(3), 343.

- KOSTIUK, L.M., & FOUTS, G.T. (2002). Understanding of Emotions and Emotion Regulation in Adolescent Females with Conduct Problems: A Qualitative Analysis. **The Qualitative Report**, 7(1), 1–10.
- LAMPE, A. (2002). The Prevalence of Childhood Sexual Abuse, Physical Abuse and Emotional Neglect in Europe/Prävalenz Von Sexuellem Mißbrauch, Physischer Mißhandlung und Emotionaler Vernachlässigung in Europa. **Zeitschrift für Psychosomatische Medizin und Psychotherapie**, 48(4), 370-380.
- LOTFI, S., & BAŞCILLAR, M. (2017). Travma sonrası stres bozukluğu ve sosyal hizmet. **İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi**, (3), 275-286.
- MESSMAN-MOORE, T. L., WALSH, K. L., & DİLILLO, D. (2010). Emotion Dysregulation and Risky Sexual Behavior in Revictimization. **Child abuse & neglect**, 34(12), 967-976.
- MICALE, M. S. (1989). Hysteria and Its Historiography: A Review of Past and Present Writings (I). **History of science**, 27(3), 223-261.
- MONGRAIN, M., BARNES, C., BARNHART, R., & ZALAN, L. B. (2018). Acts of Kindness Reduce Depression in Individuals Low on Agreeableness. **Translational Issues in Psychological Science**, 4(3), 323.
- MOORE, S. A., ZOELLNER, L. A., & MOLLENHOLT, N. (2008). Are Expressive Suppression and Cognitive Reappraisal Associated with Stress-Related Symptoms? **Behaviour research and therapy**, 46(9), 993-1000.
- MORRIS, A. S., SILK, J. S., STEINBERG, L., MYERS, S. S., & ROBINSON, L. R. (2007). The Role of The Family Context in The Development of Emotion Regulation. **Social development**, 16(2), 361- 388.
- NOZAKI, Y., & MIKOLAJCZAK, M. (2020). Extrinsic Emotion Regulation. **Emotion**, 20(1), 10.
- ÖZÇETİN, A., MARAŞ, A., ATAÖĞLU, A., & İÇMELİ, C. (2008). Deprem Sonucu Gelişen Travma Sonrası Stres Bozukluğu ile Kişilik Bozuklukları Arasında İlişki. **Düzce Medical Journal**, 10(2), 8-18.
- ÖZEN, N. E., & ŞENER, Ş. (1997). Çocuk ve Ergende Cinsel İstismar. **Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları**, 2(4), 473-493.

- ÖZEN, Y. (2019). Psikolojik Travmanın İnsanlık Kadar Eski Tarihi. **The Journal of Social Science**, 1(2), 104-117.
- ÖZTEN, E., & SAYAR, G. H. (2015). Eşik Altı Travma Sonrası Stres Bozukluğu. **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**, 7(4), 348-355.
- ÖZTÜRK, A. B. (2009). Çocuğun Cinsel İstismarı ve Aileyle Çalışma. **Toplum ve Sosyal Hizmet**, 20(2), 89-98.
- PHILLIPS, K. F. V., & POWER, M. J. (2007). A New Self-Report Measure of Emotion Regulation in Adolescents: The Regulation of Emotions Questionnaire. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice*, 14(2), 145-156.
- PINELS, S.L., MOSTOUFI, S.M., HAZIR, C.B., STREET, A.E., GRIFFIN, M.G. & RESICK, P.A. (2011). Travma Tepkisi, Kaçınmacı Başa Çıkma ve TSSB Belirtileri: Düzenleyici bir ilişki, **Anormal psikoloji Dergisi**, 120 (1), 240.
- PUTNAM, F. W. (2003). Ten-Year Research Update Review: Child Sexual Abuse. **Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry**, 42(3), 269-278.
- ROTHBART, M. K., ZIAIE, H., & O'BOYLE, C. G. (1992). Self Regulation and Emotion İn Infancy. **New directions for child and adolescent development**, 1992(55), 7-23.
- SAPMAZ, Ş. Y., ERGİN, D., ERKURAN, H. Ö., CELASİN, N. Ş., ÖZTÜRK, M., KARAARSLAN, D., & AYDEMİR, Ö. (2017). DSM-5 Travma Sonrası Stres Belirtileri Şiddet Ölçeği Çocuk Formunun Türkçe Güvenilirliği ve Geçerliliği. **Noro-Psikiyatri Arsivi**, 54(3), 205-208.
- SEEHAUSEN, M., KAZZER, P., BAJBOUJ, M., & PREHN, K. (2012). Effects of Empathic Paraphrasing–Extrinsic Emotion Regulation İn Social conflict. **Frontiers in psychology**, 3,482.
- SOUTHAM-GEROW, M. A., & KENDALL, P. C. (2002). Emotion Regulation and Understanding: Implications For Child Psychopathology and Therapy. **Clinical psychology review**, 22(2), 189- 222.

- SPECKENS, A.E., EHLERS, A., HACKMANN, A., RUTHS, F.A. & CLARK, D.M. (2007). Travma Sonrası Stres Bozukluğu Olan Hastalarda Müdahaleci Anılar ve Ruminasyon: Fenomenolojik Bir Karşılaştırma. **Bellek**, 15 (3), 249-257.
- ŞAHİN, F., & TAŞAR, M. A. (2012). Cinsel İstismar ve Ensest. **Türk Pediatri Arşivi**, 47(3), 159- 164.
- ŞİMŞEK, Ş., FETTAHOĞLU, E. Ç., & ÖZALTAY, E. (2011). Cinsel İstismara Uğramış Çocuklarda ve Ebeveynlerinde Travma Sonrası Stres Bozukluğu. **Dicle Tıp Dergisi**, 38(3), 318-324.
- TIRAŞCI, Y., & GÖREN, S. (2007). Çocuk İstismarı ve İhmali. **Dicle Tıp Dergisi**, 34(1), 70-74.
- TUĞRUL, C. (1999). Duygusal Zeka. **Klinik Psikiyatri**, 1, 12-20.
- TULL, M. T., BARRETT, H. M., MCMILLAN, E. S., & ROEMER, L. (2007). A Preliminary Investigation of the Relationship Between Emotion Regulation Difficulties and Posttraumatic Stress Symptoms. **Behavior therapy**, 38(3), 303-313.
- VATAN, S. (2016) Obsesif Kompulsif Bozuklukta Bağlanma, Obsesif İnançlar ve Duygu Düzenleme Zorlukları: Klinik ve Klinik Olmayan Örneklem Karşılaştırması. **Nesne Psikoloji Dergisi**, 4:41-57.
- VEITH, I. (1977). Four Thousand Years of Hysteria. **Hysterical Personality**. New York: Jason Aronson.
- WALRATH, C., YBARRA, M., HOLDEN, E. W., LIAO, Q., SANTIAGO, R., & LEAF, P. (2003). Children with Reported Histories of Sexual Abuse: Utilizing Multiple Perspectives to Understand Clinical and Psychosocial Profiles. **Child abuse & neglect**, 27(5), 509-524.
- WESTON, C. S. E. (2014). Posttraumatic Stress Disorder: A Theoretical Model of The Hyperarousal Subtype. **Frontiers in psychiatry**, 5, 37.
- YILDIZ, M. A., & BAKİ, D. U. Y. (2014). Ergenler için Duygu Düzenleme Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlanması. **Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal**, 5(41).

- YİĞİT, İ., & GUZEY YİĞİT, M. (2019). Psychometric Properties of Turkish Version of Difficulties in Emotion Regulation Scale-Brief Form (DERS-16). **Current Psychology**, 38, 1503-1511.
- ZAKI, J., & WILLIAMS, W. C. (2013). Interpersonal Emotion Regulation. **Emotion**, 13(5), 803.
- ZOROĞLU, S. S., TÜZÜN, Ü., ŞAR, V., ÖZTÜRK, M., KORA, M. E., & ALYANAK, B. (2001). Çocukluk Dönemi İstismar ve İhmalinin Olası Sonuçları. **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, 2(2), 69-78.

TEZLER

- ARSLAN ÖZKILIÇ, S. (2021). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Anneleriyle Olan İlişkileri ve Annelerin Çocuğa Yönelik İlgisi ile Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, (Yüksek Lisans Tezi), Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- BİLGİÇ, S. (2011). Travma Sonrası Stres Bozukluğu ve Akut Stres Bozukluğu ile Uyum Bozukluğunun Klinik Açıdan Karşılaştırılması. (Tıpta uzmanlık tezi), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- BÜYÜKDAĞ, Y. (2018). Kişilerarası İlişkilerde Güven Düzeyi ile Travma Sonrası Hayata Küsme Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Master's thesis), İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DAĞ KARATAŞ, R. (2016). Cinsel Saldırı Mağdurlarında Travma Sonrası Stres Bozukluğu ve İlişkili Faktörler. Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi (Tıpta Uzmanlık Tezi), Eskişehir.
- EMİNOĞLU, C. (2021). Erken Çocuklukta Duygu Düzenleme Becerilerinin Aile Sistemleri Açısından İncelenmesi: Ebeveyn İstismar Farkındalığı, Evlilik Uyumu, Kardeş İlişkileri ve Genel Aile Uyumu (Master's thesis), Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KISMETOĞLU, G. (2019). 15-18 Yaş Arası Ergenlerde Duygu Düzenleme ve Bilinçli Farkındalık Becerilerinin Kaygı Düzeyleri ile İlişkinin İncelenmesi (Master's thesis), İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZER, Ö. (2016). Travma Sonrası Stres Bozukluğu Olan Hastalarda Talamus Hacimleri ve Klinik Değişkenlerle İlişkisi, (Tıpta Uzmanlık Tezi), Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi.

ÖZTÜRK, H. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Duygu Düzenleme Stratejileri ile Psikolojik Sağlamlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Master's thesis), Hasan Kalyoncu Üniversitesi.

RIZA, S. Ö. (2016). Evli Bireylerin Bilişsel Duygu Düzenleme Stratejilerinin Psikolojik İyi Oluşları ve Evlilik Doyumları ile İlişkinin İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.) Işık Üniversitesi. İstanbul.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

YENİŞAR, M., “Ensest” 2016, (Yasak Sevi); Aile İçi Cinsel İstismar”, Tavsiye Ediyorum, https://www.tavsiyeediyorum.com/makale_17171.htm (Erişim Tarihi: 20.09.2022)

DİĞER KAYNAKLAR

KILIÇ, F., & SEZGİN, A. Travma Sonrası Stres Bozukluğu: Görüntüleme Çalışmaları.

NORMAN, M. (1989). These Good Men: Friendships Forged From War. Crown.

OATES, K. (1991). Çocukların Cinsel İstismarının Kalıcı Etkileri. Çocukların Kötü Muameleden Korunması I. Ulusal Kongresi, Ed: Konanç, E., Gürkaynak, İ., Egemen, A., Gözde Repro Ofset, Ankara.

EKLER

Ek 1- Etik Kurul Onayı

Ek 2- Sosyodemografik Bilgi ve Veri Formu

Ek 3- Aile Onam Formu

Ek 4- Ergenler İçin Duygu Düzenleme leği (EİDDÖ)

Ek 5- Revize Edilmiş ocuk Olayın Etkisi leği (CRIES)

T.C.

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı :E-88083623-020-80971

13.03.2023

Konu: Etik Onayı Hk.

Sayın ZERRİN IŞIK

Tez çalışmanızda kullanmak üzere yapmayı talep ettiğiniz anketiniz İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 02.03.2023 tarihli ve 2023/02 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur.

Bilgilerinize rica ederim.

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Sencer GİRGİN

Müdür Yardımcısı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : BS44C9K8K2 Pin Kodu : 13442

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/istanbul-aydin-universitesi-ebys?>

Adres : Beşyol Mah. İnönü Cad. No:38 Sefaköy , 34295 Küçükçekmece / İSTANBUL
Telefon : 444 1 428
Web : <http://www.aydin.edu.tr/>
Kep Adresi : iau.yazisleri@iau.hs03.kep.tr

Bilgi için: Tuğba SÜNNETCİ Unvanı : Yazı İşleri Uzmanı
Tel No:: 31002

Ek 2- Sosyodemografik Bilgi ve Veri Formu

SOSYODEMOGRAFIK BİLGİ VE VERİ FORMU

Çocuğun yaşı:

Çocuğun uyruğu (Yabancı uyruklu ise belirtiniz): TC. ☐ Yabancı uyruklu ☐

Olay tarihinde çocuğun yaşı:

Çocuğun cinsiyeti: Kız ☐ Erkek ☐

Çocuğun eğitim durumu: Ortaokul ☐ Lise ☐

Anne ve babanın medeni durumu: Beraber ☐ Boşanmış ☐ Boşanmamış fakat ayrı yaşıyor ☐ Tek ebeveyn ☐

Annenin yaşı:

Babanın yaşı:

Ailenin ekonomik durumu: Asgari ücretin altı ☐ Asgari ücretin üstü ☐

Annenin eğitim düzeyi: İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Lisansüstü ☐

Babanın eğitim düzeyi: İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Lisansüstü ☐

Çocuğun kardeş sayısı:

Çocuğun herhangi bir psikiyatrik ya da kronik hastalığı var mı? Yok ☐

Varsa (belirtiniz):

Çocuk kiminle yaşıyor? Anne ve baba ☐ Anne ☐ Baba ☐

Diğer (belirtiniz):

Aile yapısı: Öz aile ☐ Üvey aile ☐ Akraba ☐ Koruyucu aile ☐ Anne ve/veya baba üvey ☐

Ailede herhangi bir psikiyatrik bozukluk tanısı almış bir birey var mı? Yok ☐

Varsa (belirtiniz):

Ailede alkol-madde kullanım bozukluğu olan bir birey var mı? Yok ☐

Varsa (belirtiniz):

Ek 3- Aile Onam Formu

İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Psikoloji Yüksek Lisans Öğrencilerinden Zerrin Işık, Pendik-Marmara Üniversite Hastanesi Çocuk İzlem Merkezinde yürüteceği “Cinsel İstismar Mağduru Çocukların Duygu Düzenleme Becerileri ile Olayın Etkisi Düzeyi Arasındaki İlişki” konulu çalışma için toplanılacak verilerin uygulama öncesinde katılımcıların cevaplarının gizli tutulacağı, kişisel bir değerlendirmenin yapılmayacağı, elde edilen verilerin sadece araştırma kapsamında kullanılacağı ve çalışma bittikten sonra toplanılan verilerin imha edileceği konusunda beni bilgilendirdi. Çalışmanın Çocuk İzlem Merkezinde yüz yüze yapılacağını biliyorum. Çocuğumun bu çalışmaya katılmasına izin veriyorum.

Ad-Soyad

İmza

Ek 4- Ergenler İçin Duygu Düzenleme Ölçeği (EİDDÖ)

Yaşamda zaman zaman insanların başlarına olumsuz, hoş olmayan olaylar gelir ve bu olaylara bazı tepkiler verilir. Bu tepkilerin bazıları düşüncelerle ilgili iken bazıları ise davranışlarla ilgilidir. Lütfen aşağıdaki her bir ifadeyi dikkatlice okuyarak, sıkıntı verici, olumsuz bir olay yaşadığınızda cümlede verilen durum veya davranışı ne sıklıkla yaptığınızı size en uygun olan seçeneğe çarpı işareti (X) koyunuz. Lütfen her ifade için sadece bir seçeneği işaretleyiniz ve hiçbir ifadeyi boş bırakmayınız.		Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Çoğu zaman	Her zaman
“Başıma olumsuz bir olay geldiğinde;						
1	Duruma ilişkin düşüncelerimi yeniden gözden geçiririm.	()	()	()	()	()
2	Duruma ilişkin amaçlarımı veya planlarımı yeniden gözden geçiririm, düşünürüm.	()	()	()	()	()
3	Durum üzerinde düşünüp anlamaya çalışırım.	()	()	()	()	()
4	Bir dahaki sefere neyi daha iyi yapabileceğimi düşünürüm.	()	()	()	()	()
5	Öfkemi/üzüntümü sözel olarak (örn. bağırarak, tartışmak gibi) başkalarından çıkarırım.	()	()	()	()	()
6	Öfkemi/üzüntümü fiziksel olarak (örn. kavga etmek, vurmak gibi) başkalarından çıkarırım.	()	()	()	()	()
7	Başkalarını kötü hissettirmeye çalışırım (örn. kaba davranarak, onları görmezden gelerek).	()	()	()	()	()
8	Başkalarına zorbalık yaparım (örn. alay etmek, itmek, dedi kodu yapmak gibi).	()	()	()	()	()
9	Öfkemi/üzüntümü etrafımdaki eşyalardan çıkarırım.	()	()	()	()	()

10	Kendime zarar verecek veya kendimi cezalandıracak bir şey yaparım.	()	()	()	()	()
11	Bazı düşünceler ve duygular sürekli kafamı meşgul eder (örn. aynı şeyi düşünür dururum).	()	()	()	()	()
12	Başkalarının benden iyi durumda olduğunu düşünerek kendimi daha kötü hissederim.	()	()	()	()	()
13	Duygularımı içime atarım, saklarım.	()	()	()	()	()
14	Sanki ben ben değilmişim gibi gelir (ör., kendimi bir tuhaf hissederim, etrafımdaki şeyler tuhaf gelir).	()	()	()	()	()
15	Bu olaya ilişkin neler hissettiğimi birisiyle konuşurum.	()	()	()	()	()
16	Arkadaşımdan veya ailemden sarılmak, elimi tutmak gibi bedensel yakınlık ararım.	()	()	()	()	()
17	Hareketli bir şeyler yaparım.	()	()	()	()	()
18	Başkalarından tavsiye isterim.	()	()	()	()	()

Ek 5- Revize Edilmiş Çocuk Olayın Etkisi Ölçeği (CRIES)

	Hemen Hiç	Nadiren	Bazen	Sıklıkla
1.İstemediğin halde olay aklına geliyor mu?	[]	[]	[]	[]
2.Olayı hafızandan silmeye (aklından çıkarmaya) çalışıyor musun?	[]	[]	[]	[]
3.Bir şeye dikkatini vermekte ya da odaklanmakta zorluk yaşıyor musun?	[]	[]	[]	[]
4.Olayla ilgili kuvvetli duygu dalgalanmaları yaşıyor musun?	[]	[]	[]	[]
5. Olaydan önceki döneme kıyasla kendini daha gergin hissediyor, ya da daha kolay irkiliyor musun?	[]	[]	[]	[]
6. Olayı hatırlatacak şeylerden uzak duruyor musun? (Örneğin; olayın geçtiği yer veya durumlar.)	[]	[]	[]	[]
7.Olay hakkında konuşmamaya çalışıyor musun?	[]	[]	[]	[]
8.Olayla ilgili görüntüler birden zihninde beliriyor mu?	[]	[]	[]	[]
9.Başka şeyler aklına o olayı getiriyor mu?	[]	[]	[]	[]
10.O olayı düşünmemeye çalışıyor musun?	[]	[]	[]	[]
11.Kolayca (çabucak) sinirleniyor musun?	[]	[]	[]	[]
12. Açık bir sebep olmadığı zamanlarda dikkatli ve tetikte (bir şey olacakmış gibi) oluyor musun?	[]	[]	[]	[]
13.Uyku problemi yaşıyor musun?	[]	[]	[]	[]

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad: Zerrin IŞIK

ÖĞRENİM DURUMU:

Lisans: 2021, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü

MESLEKİ DENEYİM:

- Düş Bilginleri Anaokulu 2 dönem staj
- Şehit Vedat Barçeğci Anaokulu 1 dönem Staj
- Gülseren Özdemir Özel Eğitim Kurumu 1 dönem staj
- 1 dönem Hastane Stajı online olarak her hafta vaka sunumlarına katıldı ve raporlar hazırlandı.
- 1 dönem Özel Eğitim Stajı online olarak her hafta vaka sunumlarına katıldı ve raporlar hazırlandı.
- Lisans son sınıfta uzmanlık stajını hastanede yapmıştır.
- 2 sene boyunca UCİM (Saadet Öğretmen Çocuk İstismarı ile Mücadele Derneği)'de gönüllü olarak yer almıştır. Dernekte çalışmalarını sürdürürken aynı zamanda dernek tarafından takip edilen istismar davalarına katılarak birçok mağdur ve suçlu profili görmüştür.
- Doğru Adımlar Danışmanlık Merkezi.
- 1 yıl boyunca Mentis Psikoloji (Anadolu yakası) ve Mood Psikoloji (Avrupa Yakası) kurumlarında çocuk-ergen ve aile alanında bireysel seanslar almış, çocuk istismarı, velayet davaları gibi dosyalarda avukatlar ile çalışmıştır.
- Şu anda Moss Psikoloji Danışmanlık ve Terapi Merkezinde danışan görmektedir.

SERTİFİKALAR

- İlim Akademi'den (120 saat) Çocuk ve Ergenlerde Kısa Süreli Çözüm Odaklı Terapi Eğitimi Almıştır.

•PsikoTerap-İST’den (8 Saat) Çocuk Resimlerinin Psiko-Pedagojik Analizi Eğitimi, Projectif Testler Eğitimi, Objectif Testler Eğitimi, 18 saatlik Uygulamalı Çocuk Merkezli ve Bilişsel Davranışçı Oyun Terapisi Eğitimi, 18 saatlik Çocuk ve Ergen Psikoterapisi Eğitimini almıştır.

•Cardcert Uluslararası Akreditasyon Servisi tarafından akredite Akademi Çocuk, Genç ve Aile Psikolojik Danışmanlık ve Eğitim Merkezi tarafından verilen 90 saatlik Çocuk ve Ergenlerde Bilişsel Davranışçı Terapi Eğitimini almıştır.

•AD-IP (DEHB ve DİSLEKSİ) Eğitimini almıştır ve uygulayıcı olarak AD-IP metodunu kullanmaktadır.

•Milli Eğitim Bakanlığı’ndan “Aile Danışmanlığı” Eğitimini almıştır.

•Pozitif Bilimler Akademisinden “Evlilik ve Çift Terapisi” Eğitimini almıştır.

•Pozitif Bilimler Akademisinden “Şema Terapi” Eğitimini almıştır.

YAYINLARI: •2020’de Akademisyen Yayınevi tarafından basılan ve Editörlüğünü Prof. Dr. Halis Dokgöz’ün yaptığı “Olgularla Adli Tıp & Adli Bilimler” kitabında “Cinsel İstismar Mağduru Bir Çocukla Psikoterapötik Çalışma: Travmanın Onarımı” başlıklı kitap bölümünü Dr. Öğr. Üyesi Engin Eker ile birlikte yazmıştır.

•2023 Kasım sayısı Social Sciences Journal’da “Örgütsel Değişim Sürecinde Değişime Açıklık ve Liderlik Kavramı” makalesi yayımlamıştır.